

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра теорії і методики початкової освіти

На правах рукопису

ПИЛИПЧУК ОКСАНА АНАТОЛІЇВНА

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО
САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма Початкова освіта

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____

засідання кафедри теорії і методики

початкової освіти від __. __. 2024 р.

Науковий керівник:

Рославець Руслана Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Завідувач кафедри _____ проф. Пріма Р.М.

ЛУЦЬК – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
1.1.Висвітлення ключових понять дослідження у психолого-педагогічній літературі.....	9
1.2.Самоосвітня діяльність як важлива складова підготовки майбутнього вчителя до роботи з молодшими школярами.....	15
1.3.Основні напрямки самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкової школи.....	21
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
2.1. Виявлення рівнів готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності.....	33
2.2.Методика розвитку самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкових класів	41
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	55
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	68

Анотація

У кваліфікаційній роботі досліджено процес підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності.

Перший розділ роботи присвячений висвітленню теоретико-методологічних засад дослідження проблеми підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності. У цьому розділі ми з'ясуємо, як висвітлені ключові поняття у психолого-педагогічній літературі, яку роль відіграє самоосвітня діяльність у підготовці майбутнього вчителя до роботи із здобувачами початкової освіти, зазначаємо основні напрямки самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкової школи.

Другий розділ роботи спрямований на опис практичних аспектів процесу підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності. Зокрема, в цьому розділі описано виявлення рівнів готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності, подано методику розвитку самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкових класів, що базується на розвитку інтелектуального, духовного та інформаційного напрямів; проаналізовано та узагальнено результати експериментального дослідження.

Ключові слова: майбутній вчитель початкової школи, самоосвітня діяльність, здобувачі вищої освіти, здобувачі початкової освіти.

Annotation

The qualification thesis explores the process of preparing a future primary school teacher for self-educational activity.

The first section of the thesis is dedicated to describing the theoretical and methodological foundations of research into the question of preparing future primary school teachers for self-educational activity. In this section, we find out how key concepts are explained in the psychological and pedagogical literature, what role self-educational activity has in preparing a future teacher for working with primary school

students, and we note the main areas of self-educational activity of a future primary school teacher.

The second section of the thesis is aimed at describing the practical aspects of the process of preparing a future primary school teacher for self-educational activity. In particular, this section describes the identification of the levels of readiness of future primary school teachers for self-educational activity, presents a methodology for developing self-educational activity of future primary school teachers, which is based on the development of intellectual, spiritual and informational areas; analyzes and summarizes the results of an experimental study.

Key words: future elementary school teacher, self-educational activity, higher education students, primary education students.

ВСТУП

Реформування системи педагогічної освіти в умовах соціально-економічних, політичних і культурних змін, що відбуваються в Україні останнього десятиліття, неможливе без підготовки та виховання високоосвіченого і професійно компетентного вчителя. Такий педагог має бути здатним спрямовувати свою діяльність на гуманістичний розвиток суспільства та національної освіти, а також на власний саморозвиток, заснований на загальнолюдських цінностях і кращих традиціях та досягненнях української науки і культури.

У сьогоденних запитах держави на освічене суспільство високої культури і рівних можливостей головною метою постає висока якість освіти на всіх її рівнях. Першочерговим завданням сучасної початкової школи є не лише дати основи знань молодому підростаючому поколінню, але й навчити користуватися ними. Адже знання й вміння, що взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами молодшого школяра та формують його життєві компетентності, є підґрунтям для його успішної самореалізації у майбутньому.

Новітні інформаційні технології, що розвиваються та оновлюються у шаленому темпі, дають змогу покращити якість надання освітніх послуг здобувачам освіти на усіх рівнях, проте кожен, хто дотичний до процесу навчання, повинен встигати засвоїти новий масив знань та оволодіти відповідними навичками роботи. За таких умов особливо значимою є проблема підвищення кваліфікації педагогів.

Закон «Про освіту» зазначає, що «педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні та педагогічну майстерність» [20].

Курси підвищення кваліфікації вчителів, які організуються на рівні інститутів післядипломної освіти, не здатні у повній мірі забезпечити якісне та повноцінне навчання педагогічних кадрів. Саме тому надзвичайно важливо стимулювати розвиток самоосвіти вчителів.

Проблема самоосвіти не нова у галузі педагогіки. Зокрема, талановитий український педагог-новатор В. Сухомлинський наголошував на необхідності самовдосконалення особистості і був глибоко переконаний, що підготовка кадрів, курсова підготовка та перепідготовка вчителів можуть дати лише необхідний мінімум наукових, педагогічних, психологічних і методичних знань. Тому завжди наголошував на значній ролі та важливому значенні саморозвитку вчителя, що мають безперервно зростати.

До самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя має спонукати якість власної освіти. На думку Сухомлинського, майбутній педагог має усвідомити, що неможливо навчати інших, а самому обмежуватися колом знань, набутих ще у процесі навчання в закладі вищої освіти.

Питання самоосвіти вчителів висвітлювалося багатьма науковцями – педагогами, психологами, соціологами та філософами. Зокрема, самостійну роботу з книгою висвітлив у своєму науковому доробку В. Буряк [6], самоосвіту як творчу діяльність особистості розглядав О. Бурлука [5], історичний аспект розвитку самоосвіти вчителя другої половини ХХ століття висвітлено у праці І. Упатової [58], про особливості самоосвіти викладачів вищих навчальних закладів знаходимо у наукових розвідках Т. Махині [33], висвітлення питання про самоосвіту педагога як одного із важливих факторів модернізації освіти висвітлено у праці І. Ромащенко [46], про роль самоосвіти у навчально-пізнавальній діяльності вчителя початкової школи можемо дізнатися із наукових розвідок А. Ратушинської [41] та ін.

Зважаючи на те, що проблема самоосвітньої діяльності, хоча й висвітлюється багатьма науковцями, проте потребує більш різностороннього розгляду в плані її використання у ході підготовки до професійної діяльності майбутніх фахівців початкової школи, нами було обрано тему кваліфікаційної роботи: **«Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності»**.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка методики підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності.

Згідно з проблемою дослідження та поставленою метою у кваліфікаційній роботі розв'язуються такі завдання:

Завдання дослідження:

1. Розкрити стан досліджуваної проблеми у науковій психолого-педагогічній та методичній літературі.

2. З'ясувати значення самоосвітньої діяльності у ході підготовки вчителів початкових класів.

3. Виявити стан готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності.

4. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити методику підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Предмет дослідження – методика підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань були використані такі методи:

- *теоретичні*: вивчення та аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури з досліджуваної проблеми з метою обґрунтування сутності та змісту самоосвітньої діяльності вчителя початкової школи; визначення її структури, критеріїв та показників;

- *емпіричні*: проведення індивідуальних та групових бесід із здобувачами освіти, викладачами закладу загальної середньої освіти для отримання якісної інформації про їхні думки, переживання та досвід у контексті підготовки майбутніх фахівців для початкової школи.

Тестова діагностика: проведення тестувань для визначення рівня компетентності здобувачів освіти у самоосвітній діяльності, а також для виявлення сильних і слабких сторін їхньої підготовки.

Метод проєктів, знайомство із новими інформаційними сервісами.

Ці методи дозволили комплексно оцінити стан готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності та розробити ефективні педагогічні стратегії для її цілеспрямованого формування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дослідженні: теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність методики підготовки майбутніх учителів початкових класів до самоосвітньої діяльності; уточнено характеристику понять «самоосвіта», «самоосвітня діяльність»; визначено стан сформованості готовності здобувачів освіти до самоосвітньої діяльності;

Практичне значення дослідження. Матеріали теоретичного та експериментального розділів дослідження можуть бути використані для створення навчальних модулів, які спрямовані на розвиток фахової компетентності майбутніх вчителів початкових класів; розробки навчальних програм, посібників, методичних рекомендацій; використовуватися як лекційний матеріал для курсів підвищення кваліфікації вчителів.

Апробація результатів та публікації. Основні результати дослідження оприлюднені автором у тезах: Пилипчук Оксана. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності. Педагогічний поступ: збірник матеріалів IV Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю (Луцьк, 25 жовтня 2024 р.) / За заг. ред. проф. Пріми Р. М. Луцьк : ФОП Мажула Ю. М., 2024. 104 с. С. 76-79

Структура дослідження: кваліфікаційна робота складається зі вступу, вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Викладена на 75 сторінках. Основний текст займає 60 сторінок друкованого тексту, додатки займають 9 сторінок, список використаних джерел включає 61 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Висвітлення ключових понять дослідження у психолого-педагогічній літературі

Одне із головних завдань підготовки майбутніх учителів початкових класів у закладі вищої освіти – озброєння здобувачів освіти ґрунтовними теоретичними знаннями та практичними вміннями навчання молодших школярів, а також формування навичок самоосвіти.

Необхідність формування професійної майстерності майбутніх педагогів знаходить своє відображення у державних нормативних освітніх документах – Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти», Державній програмі «Вчитель», Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті», Концепції Нової української школи тощо.

Сучасна вітчизняна освіта приділяє особливо важливу увагу підготовці досвідчених, конкурентоспроможних педагогів, здатних на високому професійному рівні виконувати своє фахове призначення, постійно підвищувати та вдосконалювати свій професійний, інтелектуальний, культурний рівень, педагогічну компетентність через самоосвітню діяльність. Дефініція поняття «самоосвітня діяльність» містить у собі дві складові. Розберемо кожену із них.

За визначенням поняття «самоосвіта» для початку звернемося до «Українського педагогічного словника» С. Гончаренка, який зазначає: «Самоосвіта – це освіта, яка набувається у процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному

закладі. Самоосвіта є невід'ємною частиною систематичного навчання в стаціонарних навчальних закладах, сприяючи поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань» [12, с.296].

У наукових доробках І. Сидоренко поняття «самоосвіта» розглядається із 3 ракурсів, а саме як:

– «цілеспрямована, планомірна, самостійна робота особистості над підвищенням своєї професійної майстерності. У такому контексті самоосвіта розглядається як професійна функція, а її мета пов'язується з підвищенням ефективності професійної діяльності;

– процес цілеспрямованого і систематичного самовдосконалення, саморозвитку особистості та її діяльності. У цьому разі суто особистісний характер самоосвіти, як самостійної роботи, допускає розвиток самопізнання;

– форма і засіб формування пізнавальної активності, що служить ключовим моментом у процесі самоосвітньої діяльності» [51].

«Український педагогічний словник» С. Гончаренка також дає визначення поняття «діяльність» таким чином: «діяльність – спосіб буття людини в світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основні компоненти діяльності: суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об'єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності» [12, с. 98].

Г. Васянович, автор посібника з основ психології, визначаючи у своїх дослідженнях види і типи діяльності здобувачів освіти закладу загальної середньої освіти, зазначає: навчальна діяльність «не обмежується шкільним віком. Сьогодні існує формула: навчання через усе життя» [46].

Виходячи із такого твердження, навчання протягом життя торкається усіх особистостей, незалежно від їх віку чи професійного спрямування. Таким чином, можна ствердити, що і майбутні педагоги, і педагоги із значним досвідом роботи, повинні мати установку на те, щоб поповнювати свої знання, що, по своїй суті, є самоосвітньою діяльністю. Саме тому багато науковців ототожнюють поняття «самоосвіта» і «самоосвітня діяльність».

Про те, що вчитель обов'язково зобов'язаний займатися самоосвітньою діяльністю, зазначали відомі педагоги-класики усіх часів і народів. Зокрема, видатний педагог і правознавець українського походження К. Ушинський стверджував: «Учитель навчає доти, доки навчається сам» [59].

Талановитий український педагог і наставник молодого покоління вчителів В. Сухомлинський розглядав самоосвітню діяльність як складний та багатоаспектний процес, що передбачає застосування здобутих молодим спеціалістом у навчальному закладі теоретичних знань; перші практичні спроби організації навчально-виховної роботи; поступове набуття власного педагогічного досвіду.

У своїх багаточисленних працях педагог зазначав, що життя розвивається настільки динамічно, що здобуті знання швидко стають «застарілими». Саме тому наголошував: «Знання, вміння та навички, яких майбутні педагоги набувають у вищих навчальних закладах, мають бути лише важливим та необхідним фундаментом для їхньої творчої самостійної діяльності» [55].

Педагогічна теорія та передова практика вчителів, як стверджував В. Сухомлинський, свідчать про те, що догматично, раз і назавжди встановленої схеми, форми уроку не може бути [54]. Єдиний шлях до вдосконалення пролягає лише через самоосвіту. Тільки в такому разі знання не втратять своєї сили та виховної здатності.

Публікуючи свої статті на сторінках преси, В. Сухомлинський зазначав, що педагогічна діяльність на сучасному етапі розвитку суспільства висуває перед учителем таку кількість проблем, розв'язати які здатна не просто педагогічно освічена людина, а людина, котра в стінах навчального закладу та в подальшій практичній діяльності прагне шукати і знаходити відповіді на будь-які питання самостійно, порівнюючи свої думки та педагогічні дії з досвідом роботи своїх колег.

Педагогічний заклад вищої освіти, на думку педагога, дає майбутньому учителю загальні знання про закономірності педагогічного процесу, тому необхідно враховувати, що педагогічна теорія та практика постійно

розвиваються і вдосконалюються, тому змінюються і шляхи, форми та методи розв'язання багатьох педагогічних питань шкільного життя. Усе це ставить педагога-початківця, а іноді й досвідченого вчителя, перед такими проблемами, котрі навчальна програма, якою б досконалою вона не була, врахувати не може. А вчитель завжди має бути ерудованою людиною, постійно оволодівати новітніми досягненнями науки та культури, педагогіки та психології, методики навчання і виховання, бути в руслі найголовніших подій політичного, економічного й соціального життя країни.

На думку В. Сухомлинського, молодий учитель, на відміну від молодих спеціалістів інших професій, не може бути «початківцем», бо він має справу з такими самими школярами й виконує такі ж обов'язки, як і досвідчений колега. З перших днів, з перших своїх уроків та позакласних заходів він несе відповідальність за освіту та виховання своїх підлеглих [56].

В. Сухомлинський головними характеристиками професійного саморозвитку вчителя вважав:

- рівень та якість організації самоосвіти (усвідомлення вчителем потреби безперервної самоосвіти та її здійснення, змісту і якості роботи над фаховою, методичною, психолого-педагогічною літературою);

- методичну роботу (дидактико-методичне забезпечення викладання фахового предмета, оволодіння ефективними методами викладання, наявність власних методичних розробок, застосування ефективних методів і прийомів навчання здобувачів початкової освіти);

- вивчення передового педагогічного досвіду (обізнаність учителя з передовим педагогічним досвідом, критичне ставлення до нього, творче впровадження);

- використання досягнень науки (обізнаність учителя з досягненнями психолого-педагогічної науки та їх використання у практичній діяльності);

- експериментально-дослідну роботу педагога (участь в експериментальній роботі, що проводять науковці, власні дослідження).

Важлива роль у продуктивній організації самоосвіти вчителя (і, насамперед, молодого), на думку В. Сухомлинського, відводилася керівникові школи. Адже уважне вивчення директором школи особистості вчителя, його ідейно-політичного, педагогічного, методичного та соціального досвіду, загального та культурного світогляду дасть йому змогу своєчасно допомогти педагогу у плануванні та здійсненні самоосвітньої діяльності, запобігти всіляким недолікам і помилкам на уроці. Тому, на переконання педагога, саме директор має створювати такі умови праці, щоб учитель почувався впевнено, розширював свій педагогічний досвід і прагнув продовжувати самоосвітню діяльність.

Трактування поняття «самоосвітня діяльність» також знаходимо у працях багатьох сучасних науковців. Наприклад, М. Касьяненко розглядає самоосвітню діяльність не інакше, як «цілеспрямований процес самостійного опанування цілісної системи знань і вмінь, поглядів і переконань, прогресивного досвіду в певній галузі діяльності під впливом особистих та громадських інтересів» [25].

С. Сисоєва переконана, що самоосвітня діяльність особистості повинна слідувати вимогам суспільства, миттєво реагувати на його запити, саме тому педагог має прагнути до розвитку професійної компетентності, самовдосконалення. Дослідниця вважає, що для розвитку особистості у пріоритеті завжди має бути самоосвіта і самовиховання [53].

Науковець С. Мішин зазначає, що кожна творча, ініціативна людина, незалежно від обраної професії, повинна прагнути до самовдосконалення. Проте професія педагога вимагає найбільш ретельних занять самоосвітою, адже вчитель зобов'язаний йти в ногу з вимогами часу. Тільки в цьому випадку він зуміє стати взірцем і справжнім наставником для своїх вихованців [35].

Н. Бухлова вважає самоосвіту складовою неперервної освіти, елементом підвищення кваліфікації [8]. В основі самоосвіти закладені такі важливі характеристики як професійний запит, пізнавальний інтерес, потреба у пізнанні, прагнення до набуття та удосконалення компетентності.

На думку кандидата філософських наук О. Бурлуки, охоплюючи різні сфери, самоосвіта може торкатися суспільно-політичної, професійно-трудової, культурно-освітньої, дозвіллевої, ігрової та інших видів людської діяльності [5]. Разом з тим, на думку вченого, всесторонньо розвинена особистість, займаючись самоосвітою, прагне спрямовувати усю свою енергію на самовдосконалення, адже «ця діяльність характеризується високим рівнем пізнавальної активності і самоорганізації особи, має добровільний і самостійний характер. На високому рівні розвитку вона змикається з творчістю» [5].

Потреба до самоосвіти з'являється у всіх людей, які прагнуть досягнути успіху у трудовій діяльності, побудувати кар'єру і стати успішною особистістю. Проте для професії вчителя самоосвіта є обов'язковою умовою життєдіяльності і є багатовекторною величиною. Розглядаючи самоосвітню діяльність вчителя, О. Голозубова та Є. Матенко посилаються на твердження В. Фрицюк, який розкладає цю величину на багато складових із основою «само»:

- самооцінка – педагог повинен вміти реально оцінювати свої можливості, не перебільшуючи і не применшуючи;
- самооблік – вміти аналізувати і оцінювати свої якості, розвиваючи кращі із них і позбуватися небажаних;
- самовизначення – вміти знайти своє призначення у власному житті і в оточенні, усвідомлюючи власні інтереси;
- самоорганізація – сучасний вчитель має розвивати в собі вміння **знаходити джерело пізнання й найкращі для своїх потреб форми самоосвіти, навчитися** планувати, організовувати робоче місце і діяльність;
- самореалізація – знайти спосіб реалізації своїх можливостей;
- самокритичність – навчитися критично оцінювати свої переваги та **недоліки**, дати правильну оцінку своїй роботі;
- самоконтроль – навчитися контролювати свою діяльність;

– саморозвиток – через самоосвіту досягати позитивного результату [11, с. 67].

Акцентуючи увагу на самоосвітній діяльності майбутнього вчителя початкової школи, О. Акімова зазначає: «самоосвіта майбутніх вчителів початкової школи – освіта, яка здобувається під час самостійної роботи та має як індивідуальні (індивідуальні науково-дослідні завдання), так і колективні форми роботи (відвідування курсів із вивчення іноземних мов, вивчення передового педагогічного досвіду, педагогічні екскурсії) тощо [1].

І. Хворостенко, узагальнивши думки вчених, які досліджували дану проблему, у своїй публікації зазначає, що варто визначати самоосвіту як «цілеспрямовану й систематичну діяльність людини, у процесі якої вона самостійно збільшує та удосконалює власні знання й уміння, в результаті якої відбувається соціальна ідентифікація, розвиток особистості, формування її духовного світу» [60].

Таким чином, розглянувши висвітлення питання самоосвітньої діяльності особистості з різних точок зору, ми погоджуємося із тим, що цей вид діяльності спрямований на самовдосконалення, збільшення та розширення обсягу компетентності, зростання інтересу у підвищенні фахової майстерності, прагнення досягнути кращих результатів.

1.2. Самоосвітня діяльність як важлива складова підготовки майбутнього вчителя до роботи з молодшими школярами

Перед сучасними закладами вищої освіти стоїть надважливе завдання якісної підготовки здобувачів освіти до майбутньої професійної діяльності. Не дивлячись на те, що освітньо-професійні програми закладів вищої освіти передбачають вивчення тих освітніх компонентів, які у повній мірі здатні максимально наблизити майбутніх педагогів до виконання вимог Нової української школи, динаміка розвитку суспільства і, відповідно, усіх його складових, до яких належать заклади загальної середньої освіти, відбувається

надзвичайно швидко. Постійні життєві та політичні зміни, поява нових інноваційних технологій вимагають швидкої реакції від освітян. Саме тому самоосвіта відіграє значну роль у становленні молодого педагога.

Період навчання у закладі вищої освіти є найбільш сенситивним для самовдосконалення особистості майбутнього педагога. Як зазначає науковець Г. Мешко, «в студентські роки на основі особистісного і професійного самовизначення та усвідомлення власної індивідуальності остаточно складається фундамент ціннісних орієнтацій, вимальовується проекція головних напрямків життєдіяльності і шляхів самореалізації тощо. Професійні інтереси, політичні уподобання, стиль поведінки, характер спілкування – всі ці складові способу життя закладаються саме у період навчання у вищих освітніх закладах» [34, с.8].

Разом із тим реалії сьогодення вимагають від майбутнього фахівця надзвичайної мобільності та здатності до швидкого реагування на зміни, які відбуваються у суспільстві. Саме тому дуже важливо сформуванню у здобувачів освіти, майбутніх вчителів початкової школи, здатність до самоосвіти, формування якої, як вважають багато науковців, відбувається за певних педагогічних умов. Розглянемо погляди деяких вчених до вирішення цього питання.

І. Радюк у своєму дослідженні виділяє п'ять основних педагогічних умов, які, на її думку, є визначальними у процесі самоосвіти:

- наявність мотивації до самоосвітньої діяльності;
- усвідомлення цінностей самоосвіти у майбутній професійній діяльності;
- дослідницько-пошуковий характер освітнього процесу;
- наявність науково-дослідницького середовища;
- можливість проведення моніторингу результатів самоосвітньої діяльності [40].

Вмотивованість до самостійної роботи є надзвичайно цінною тим, що здобувач освіти, не перебуваючи під пильним наглядом зі сторони викладача,

знаходить час і можливість для самостійних занять. В даному випадку він усвідомлює важливість у засвоєнні нової інформації, яка може бути для нього необхідною у процесі майбутньої роботи.

Перебуваючи у центрі дослідницько-пошукової організації освітнього процесу, здобувач освіти, на думку науковиці, найбільш ефективно використовує час для творчої самореалізації. Результатом такої роботи може бути участь у різноманітних наукових проєктах, конференціях, тренінгах і т.п. Виступи перед широкою аудиторією сприяють розвитку комунікативних здібностей та активній соціалізації особистості. Саме для цього у закладі вищої освіти має бути створене відповідне освітнє середовище. Разом з тим, здобувач освіти повинен мати змогу оцінити і детально проаналізувати, а при потребі і підкоректувати результат своєї праці.

Як бачимо, між усіма педагогічними умовами, зазначеними І. Радюк, прослідковується тісний взаємозв'язок і взаємодоповнення.

Дещо під іншим кутом розглядає проблему визначення умов для ефективної організації самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців Ю. Пришупа, яка робить акцент не лише на формуванні та розвитку мотиваційно-ціннісних орієнтацій у здобувачів освіти, але й на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, проблемному навчанні, різних формах організації самоосвітньої діяльності [39].

Специфіка роботи із дітьми молодшого шкільного віку має свої особливості та потребує відповідної психолого-педагогічної підготовки, на чому наголошує О. Акімова. Спираючись на наукові розвідки Л. Хомич, дослідниця зазначає, що самоосвітня діяльність майбутніх вчителів початкової школи має бути спрямована в першу чергу на опанування циклів навчальних дисциплін. Результатом самоосвітньої діяльності має бути вибудована єдина логічна система, яка в майбутньому забезпечить якісний освітній процес.

Майбутній вчитель початкових класів має бути компетентною, багатогранною особистістю, здатною мотивувати школярів до навчання,

прагнути до самовдосконалення, займати активну життєву позицію в суспільстві [1].

Сучасні науковці переконані, що на сьогоднішньому етапі розвитку освіти майбутнім вчителям недостатньо володіти знаннями, вміннями та навичками, а потрібно розвивати здатність до набуття самоосвітньої компетентності. На їх думку, майбутній педагог має володіти новими технологіями, прагнути до отримання нових знань, розбиратися у значній кількості інформаційних потоків, бути гнучким та мобільним. Зокрема, Н. Коваленко, даючи характеристику самоосвітній компетентності, трактує її як «складну інтегровану властивість особистості, яка забезпечує готовність задовольняти індивідуальні та соціальні потреби пізнання нею дійсності на основі оволодіння знаннями, уміннями та навичками, способами діяльності та набутого досвіду продуктивно здійснювати самостійне систематичне цільове освоєння соціального досвіду людства» [26].

Н. Воропай вважає самоосвітню компетентність майбутнього вчителя початкової школи «системоутворюючою, оскільки органічно поєднує у власному розвитку формування всіх інших компетентностей, будучи не тільки метою, але й засобом ефективного розвитку особистості в процесі професійної освіти» [10].

У наукових публікаціях дослідник прослідковує прямий взаємозв'язок між якістю сформованості самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя початкових класів та перспективою у майбутньому працевлаштуванні, зазначаючи, що «якість сформованості ключових компетентностей майбутнього вчителя початкових класів обумовлено рівнем розвитку його самоосвітньої компетентності, яку варто розглядати як фактор соціальної конкурентоспроможності випускника, оскільки вона дозволяє одержати якісну вищу освіту, опанувати професією, досягти необхідної кваліфікації, при необхідності переміститися спеціальність» [10].

Науковець виділяє основні риси самоосвітньої компетентності, які вважає надзвичайно значимими для здобувача освіти у закладі вищої освіти,

майбутнього вчителя початкової школи. Зокрема, основні акценти науковцем проставлені на тому, що здобувач освіти має змогу:

– сформувати у собі готовність до освоєння програми вищої професійної освіти завдяки академічній мобільності. (Згідно Закону України «Про вищу освіту» кожен учасник освітнього має право «процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами») [19].

– бути професійно мобільним (тобто, при потребі уміти швидко переключитися на іншу діяльність чи змінити вид праці) [10].

Розробниця програми Нової української школи О. Савченко висловлює думку про те, що тільки той вчитель, який здатний до набуття власної самоосвітньої компетентності, зможе розвинути ці навички у своїх вихованців [28, с.39]. Науковиця переконана, що надзвичайно важливо сформувати у здобувачів шкільної освіти уміння вчитися, адже це уміння є «в розвиненому вигляді інтегрує психолого-особистісні характеристики учня зі змістовою та процесуальною основою учіння» [28, с.39].

О. Голозубова та Є. Матенко визначають особливості самоосвітньої діяльності педагогічного працівника, наголошуючи, що майбутні вчителі початкової школи мають бути до них підготовленими. Проаналізуємо дану точку зору.

На думку науковців вчитель:

– працюючи із здобувачами освіти, має на них безпосередній вплив. Чим більш освічений педагог, тим більшим авторитетом він користується, його вплив на особистість здобувача початкової освіти стає більш значимим. Саме тому особистісне зростання має бути вагомим. У грамотного і всебічно ерудованого вчителя вихованці досягають значних успіхів у навчанні та особистому становленні;

– опиняючись у ситуації вибору (а такі ситуації у педагогічній сфері трапляються досить часто – вчитель має обирати підручники, програми, методичне і програмне забезпечення до уроків) вчитель, який займається

самоосвітньою діяльністю, спроможний завжди зробити правильний вибір, оцінюючи ту чи іншу ситуацію;

- прагнучи до кар'єрного зростання, зобов'язаний проходити атестацію (через кожних 5 років), а також щорічне підвищення кваліфікації через прослуховування очних чи онлайн курсів, вебінарів, проходження майстер-класів і т.п. Порядок проходження атестації обов'язково передбачає підвищення рівня самоосвіти;

- зобов'язаний корелювати свою поведінку з психологічної точки зору. У цьому плані науковці зазначають, що, будучи лідером, незаперечним джерелом інформації, вчитель може звикати до того, що повинен домінувати у дитячому колективі і може поверхово сприймати точку зору своїх вихованців, нівелюючи особистість дитини. Самоосвіта (читання психологічної літератури, відвідування вебінарів, спілкування із психологами і т.п.) в даному випадку дасть змогу більш повно зрозуміти дитину як особистість та спрямувати свою поведінку у правильне русло.

О. Голозубова та Є. Матенко акцентують увагу ще на такому важливому моменті, як наявність стереотипного мислення у вчителя із багаторічним стажем роботи. Вчені пояснюють це тим, що педагог, який багато років викладає одну і ту ж саму дисципліну, звикає мислити стандартно. В цьому випадку самоосвіта є рушійною силою для активізації розумових процесів, виступає певним стимулом для пізнання нового [11].

Визначаючи самоосвіту як важливу умову особистісного і професійного саморозвитку педагога, науковці зазначають основні напрямки, куди має бути спрямований процес самоосвіти, а саме:

- на виконання основних професійних завдань, подолання труднощів, які можуть зустрічатися у роботі, особливо на початку вчительської кар'єри. Зокрема, це стосується молодих, недосвідчених вчителів, які не можуть налагодити контакт із школярами, не вміють організувати клас, підтримувати дисципліну на уроці. Для вирішення таких проблем молодий педагог завдяки самоосвіті (відвідування психологічних тренінгів, лекцій, семінарів, читання

педагогічної та методичної літератури, відвідування занять у школі молодого педагога і т.п.) зможе знайти правильний шлях для вирішення ситуації, подолати усі перепони для побудови успішної кар'єри і створення позитивного іміджу;

– на виконання усіх освітніх стандартів. Загальновідомо, що вчитель повинен забезпечити здобувачам початкової освіти досягнення відповідних до освітніх стандартів кінцевих результатів навчання. У своїй роботі педагог керується відповідними нормативними документами, які підлягають змінам і кореляції. Вчасно реагувати на ці зміни, намічати і створювати індивідуальну траєкторію власного розвитку належить до області самоосвіти. Гуманізація освіти, яка закладена в освітніх стандартах і передбачає визначення обов'язкових вимог до підготовки молодших школярів, намічає шляхи індивідуально-диференційованого підходу у навчанні. Це вимагає від педагога пошуку новітніх освітніх технологій, розробки власних освітніх програм, використання нових форм, методів та прийомів навчання.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що самоосвітня діяльність є важливою складовою підготовки майбутнього вчителя до роботи зі здобувачами початкової освіти.

1.3. Основні напрямки самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкової школи

Підготовка вчителів для роботи з дітьми початкової школи є надзвичайно важливою проблемою для українського суспільства, адже перший етап шкільного навчання стає основою для подальшого розвитку особистості дитини. Саме тому головна увага у ході вирішення цієї проблеми має зосереджуватись на підготовці майбутніх фахівців до самоосвітньої діяльності для роботи з дітьми молодшого шкільного віку. На цьому етапі важливо визначити форми та напрями самоосвіти майбутнього вчителя.

О.Акімова у своєму дослідженні зазначає основні шляхи самоосвіти, якими, на її думку, повинен рухатися вчитель початкової школи для досягнення основної мети (див. табл. 1.1)

Таблиця 1.1.

Напрями, вектори розвитку, засоби та шляхи реалізації самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкової школи згідно О. Акімової [1].

Напрямок самоосвітньої діяльності	Вектор розвитку	Засоби і шляхи реалізації
Інтелектуальний	Набуття і поповнення загальноосвітніх знань, розширення світогляду	Читання фахової та спеціальної літератури, відвідування наукових гуртків та факультативів, прослуховування вебінарів, участь у конференціях, написання наукових робіт, участь у науково-дослідницькій роботі і т.п.
Духовний	Інтерес до різних видів мистецтв, прояви творчого начала	Відвідування театральних вистав, музеїв, виставок, перегляд кінофільмів, участь в різних гуртках художньої самодіяльності, волонтерська робота, наявність хобі і т.д.
Інформаційний	Опанування інформаційного простору та комп'ютерних технологій	Опанування комп'ютерних програм, набуття навичок роботи в інформаційному просторі, ведення блогів, створення сайтів, освоєння соціальних мереж і т.п.

Інтелектуальний напрям самоосвітньої діяльності. Майбутні вчителі початкової школи у процесі навчання в закладі вищої освіти не лише отримують теоретичні знання у ході лекційного курсу, практичні навички у процесі проходження педагогічної практики, але й навчаються розвивати свій інтелектуальний потенціал шляхом самостійної самоосвітньої діяльності.

Важливою формою підготовки до самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкової школи є виконання індивідуальних завдань, що передбачені робочою програмою згідно освітньо-професійної програми, в наповненні якої, окрім освітніх компонентів циклу загальної підготовки та циклу професійної

підготовки, здобувачі вищої освіти мають змогу зробити вибір за власною траєкторією розвитку. Зокрема, підвищити свій інтелектуальний рівень майбутні вчителі початкової школи мають змогу, обравши декілька вибірових освітніх компонентів із зазначеного переліку:

- Родинна педагогіка.
- Інноваційні комп'ютерні технології в освітньому процесі

дистанційного навчання.

- Організація дозвіллевої діяльності молодших школярів у Новій

українській школі.

- Логіка в початковій школі.

- Сучасні технології організації оздоровлення та відпочинку дітей у

закладах позашкільної освіти.

- Методика навчання каліграфії.
- Сучасні підходи в освітньому процесі Нової української школи.
- Польська мова.
- Педагогіка партнерства в Новій українській школі.
- Практикум з українського правопису.
- Організація освітнього процесу в групах подовженого дня.
- Сучасна література для дітей молодшого шкільного віку.
- Основи акваріумістики та аквадизайну.
- Практикум з методики навчання розв'язування математичних задач.
- Основи культури і техніки мовлення.
- Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової освіти Нової української школи.
- Порівняльна педагогіка.
- Інфографіка в освітньому процесі початкової школи.
- Прикладна геометрія в початковій школі.
- Організація проєктно-дослідницької діяльності еколога-природничого спрямування в початковій школі.
- Професійний імідж майбутнього вчителя початкової школи.

- Теорія і методика роботи з обдарованими дітьми у початковій школі.
- Методика створення медіатекстів у початковій школі.
- Навчальне краєзнавство у початковій школі.

Такі різнопланові пропозиції вивчення освітніх компонентів вільного вибору дають змогу майбутнім вчителям початкової школи зосередити увагу на підвищенні свого фахового рівня у тій області пізнання, де, на їх думку, вони зможуть якнайкраще себе реалізувати у майбутній професійній діяльності.

У закладах вищої освіти, як правило, функціонують наукові товариства, які, діючи на громадських засадах, об'єднують аспірантів та здобувачів вищої освіти. Основною метою діяльності таких наукових товариств є сприяння розвитку інтелектуального потенціалу їх учасників, а серед завдань, поставлених перед об'єднанням – сприяння формуванню умов для розкриття наукового та творчого потенціалу здобувачів освіти, пошук та підтримка талановитих дослідників, надання їм всебічної допомоги.

Діяльність наукового товариства спрямована на формування демократичного світогляду особистості, розширенню якого в значній мірі сприяє міжвузівське та міжнародне наукове і культурне співробітництво. Куратори наукових товариств – авторитетні та досвідчені педагоги, професори, кандидати наук, що мають теоретичний та практичний досвід роботи і своєю діяльністю дають приклад для підвищення інтелектуального рівня здобувачів освіти.

Вищим органом наукового товариства є конференція, на якій майбутні педагоги не тільки мають змогу ділитися своїми досягненнями, висловлювати інноваційні ідеї, пропозиції, але й розвивати комунікативні та ораторські навички, що є невід'ємною умовою майбутньої професійної діяльності.

Здобувачі освіти, майбутні педагоги, мають змогу брати участь у наукових заходах, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, а також бути учасниками відкритих конкурсних пропозицій, грантових програм.

Наукові пікніки, які проводяться за активної участі наукових товариств, сприяють розкриттю творчого потенціалу їх учасників.

Моніторинг, аналіз, координація, планування наукової та науково-методичної роботи у закладі вищої освіти здійснюється Науковою радою, яка розробляє рекомендації щодо удосконалення роботи наукового товариства.

На базі кожного факультету закладу вищої освіти функціонують наукові школи та осередки. Наприклад, на базі факультету педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки до наукової діяльності здобувачів освіти залучає декілька наукових осередків:

- соціальна взаємодія та соціальне партнерство в системі інститутів соціальної сфери;
- технології практичної реалізації системи інклюзивної освіти;
- формування професійної діяльності майбутнього педагога;
- формування індивідуальної траєкторії підготовки майбутніх докторів філософії у галузі наук про освіту в умовах ступеневої організації вищої освіти.

Результатом наукових та творчих напрацювань майбутніх вчителів початкової школи є публікації у вигляді тез чи статей у наукових виданнях [36].

У ході залучення здобувачів освіти до наукової роботи, майбутні вчителі початкової школи мають змогу реалізувати власну дослідницьку діяльність на репродуктивному, продуктивному чи творчому рівнях.

Репродуктивний рівень передбачає ознайомлення із принципами, методами та формами організації наукового дослідження, здійснення пошуку та опрацювання наукової літератури, підбір матеріалів за певними темами, аналіз статей, роботу із каталогами та картотеками тощо.

Продуктивний рівень в своїй основі передбачає написання наукових робіт (статей, рефератів, есе, курсових та кваліфікаційних робіт). Надзвичайно потужним ресурсом, який слугує інформативною базою для написання наукових робіт, є фонд Національної бібліотеки імені В. Вернадського. Тут у достатній кількості зібрані різноманітні інформаційні ресурси – електронні, наукові, інформаційно-аналітичні, бібліографічні та багато інших. Також

здобувачі освіти мають змогу ознайомитися із репозитарієм університету, де зібрані наукові роботи професорсько-викладацькою складу закладу вищої освіти.

Творчий рівень дає змогу реалізувати свій творчий потенціал в ході педагогічної практики.

Духовний напрям самоосвітньої діяльності. Духовний розвиток здобувачів освіти тісно пов'язаний із організацією їх дозвілля. Зазвичай у закладах вищої освіти функціонують творчі студії, гуртки художньої самодіяльності, клуби за інтересами. Наприклад, дебатний клуб «Lesya Ukrainka DC» Волинського національного університету імені Лесі Українки об'єднує творчих інтелектуалів, що обрали інструментом саморозвитку гру «дебати».

Завдання вчителя початкової школи – виховати не тільки інтелектуальну, але й творчу особистість. Саме тому участь у творчих об'єднаннях у ході навчання дає старт для майбутніх творчих проявів у професійній діяльності. Наприклад, участь у творчій студії «Літературна кав'ярня», що функціонує на базі ВНУ, дає змогу реалізувати творчі здібності здобувачів освіти.

Учасники студії мають змогу знайти однодумців, ділитися своїми творчими надбаннями, адже основна діяльність студії спрямована на виявлення молодих талантів, розвиток їх письменницьких здібностей, навичок створення літературних творів, оволодіння основами віршування, прищеплення любові до художньої культури загалом [14].

Зустрічі із письменниками та поетами сприяють розвитку нових ідей, поглибленню творчого потенціалу. Учасники студії є незмінними представниками різноманітних семінарів, заходів та програм, що проводяться у межах міста. Зокрема програма «Луцьк інтеркультурний. Стратегія і перспективи» щорічно об'єднує творчих представників студентства та громадськості міста [30].

Не викликає сумніву думка про те, що майбутній вчитель початкової школи має бути ерудованою та освіченою особистістю, з широким світоглядом.

Важливу місію у цьому процесі виконує читання майбутнім педагогом різножанрової літератури.

Великий французький мислитель Д. Дідро багато років тому висловив думку про те, що люди, перестаючи читати, перестають мислити. Ці слова є актуальними і зараз, тому що вирішення проблеми прищеплення інтересу дітей до читання вирішує цілу низку основних завдань освіти, яка покликана формувати в молодших школярів наскрізні вміння: читати з розумінням, вміння висловлювати власну думку усно і письмово, критично і системно мислити, бути здатним логічно обґрунтовувати позицію, проявляти творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, вирішувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими.

Тільки читаючий педагог зуміє прищепити любов до книги у своїх вихованців. Тому надзвичайно важливо, щоб майбутній вчитель багато читав, вмів орієнтуватися у потоці дитячої літератури.

У сучасному суспільстві, на жаль, існують проблеми в галузі активного читання, адже у повсякденному житті на кожного із нас чатує надто багато відволікаючих моментів – Інтернет, телебачення, комп'ютерні ігри. Навколишнє середовище та доступність різних каналів масової комунікації, друкованих та інших матеріалів впливають на ставлення сучасних дітей та дорослих читачів до книги, читацькі звички та пристрасті. Електронна культура, в тому числі відеопродукція і різноманітні мультимедіа, часто сприймаються як конкуренти друкованого слова, проте майбутні педагоги мають виробити в собі звичку до щоденного читання різножанрової друкованої продукції.

Інформаційний напрям самоосвітньої діяльності. XXI століття – вік нових технологій, які увійшли в наше життя, торкаючись усіх сфер, в тому числі навчання та виховання. Тому зараз ми можемо характеризувати заклад загальної середньої освіти як осередок нового освітнього середовища, необхідними складовими якого на всіх рівнях (починаючи від молодших

школярів до керівництва навчальним закладом і системою освіти загалом) стали інформаційні технології [3, с. 3-6].

Останні роки характеризуються значним проривом у розвитку інформатизації суспільства в цілому та освіти зокрема. Ще зовсім недавно комп'ютер у школі був рідкістю, а зараз для користування школярам надаються цілі комп'ютерні класи із найновішим програмним забезпеченням. Позитивну динаміку можна спостерігати в області створення інформаційного простору, управління процесом навчання та розробки електронних освітніх ресурсів.

На даний час існує надзвичайно багато електронних освітніх ресурсів, які розроблені спеціально для вчителів та здобувачів початкової освіти і сприяють оптимізації освітнього процесу. Серед них можна назвати електронні підручники та журнали, інтерактивні посібники-конспекти, дистанційні платформи, віртуальні середовища, інтерактивні альбоми і робочі зошити, навчальні відеоролики та ін. Їх рекомендує для використання Міністерство освіти і науки України.

У системі актуальних завдань, що постають перед вчителем початкової школи, одне з центральних місць посідає розробка технологій і методик гармонійного розвитку особистості дитини з урахуванням її унікальності, власної активності, творчих нахилів, здібностей та обдарувань. Школа має плекати творчу особистість, і важливу роль у цьому процесі відіграють використання сучасних видів медіа.

Шкільні уроки є тим благодатним середовищем, де здобувачі початкової освіти можуть проявити себе якнайповніше у демонстрації своїх творчих здібностей. Наприклад, на уроках української мови – створювати речення, словосполучення, на уроках читання – нові цікаві тексти, на уроках ЯДС реалізовувати цікаві проєкти, на уроках музичного мистецтва – створювати власні мелодичні звороти.

Цей процес цікавим та привабливим робить вдале використання медіатехнологій, якими має спочатку досконало володіти сам вчитель, щоб згодом долучити до нього своїх вихованців. Наприклад, використовуючи на

уроках української мови у початкових класах сервіс Word Art (Tagul), за допомогою якого створюється «хмара слів», можна зробити урок не лише цікавим, але й надзвичайно продуктивним, адже візуалізація не тільки сприяє запам'ятовуванню інформації з теми уроку, але й розвиває творчі здібності школярів. Педагогиня Н. Шарлай пропонує використовувати цей сервіс для того, щоб:

- залучити здобувачів початкової освіти до написання пропозицій з певної теми,
- запропонувати школярам прочитати в «хмарі» головне питання, на яке необхідно знайти відповідь протягом уроку;
- скласти творчу роботу, використовуючи якомога більше слів із хмари;
- перетворити нудний текст в цікаву головоломку;
- написати зашифровану листівку героєві твору чи письменнику;
- зробити «хмарку» підказок до художнього твору чи оглядової теми;
- за хмаринкою тегів відновити сюжет твору;
- у хмару слів вписати слова, з яких потрібно створити речення;
- окремі вирази можуть бути частинами приказок чи прислів'їв, які потрібно озвучити;
- упізнати твір за текстом тощо [61].

Молодшим школярам зазвичай цікаво працювати у цьому сервісі, вони навіть можуть проводити змагання, кому вдасться якнайбільше вписати слів по заданій темі. Переваги цього сервісу у тому, що тексти вводяться вручну, здобувач початкової освіти може самостійно змінити колір та вигляд «хмари», об'єднати декілька тем, виділивши кожен тему окремим кольором.

Інтерактивний урок у початковій школі уже давно став реальністю, вчителі успішно використовують його можливості у освітньому процесі.

Мобільний телефон у сучасного школяра – буденна річ, а використання цього гаджета на користь освітнього процесу у ході проведення інтерактивного уроку залежить від уміння та власного творчого спрямування вчителя. Наприклад, вчитель може задіяти здобувачів початкової освіти у

розшифруванні QR-кодів, в результаті чого у процесі виконання дії телефон перенаправляє на сторінку із завданням, яке діти мають виконати. І якщо організувати цю роботу у формі командної гри, то у школярів з'явиться стимул виконати завдання у найкращому вигляді.

Сучасний вчитель досить часто використовує для підготовки та проведення уроків з використанням візуального відеоряду різноманітні веб-сервіси: віртуальні дошки Padlet, сервіси для створення слайд-шоу, колажів, вікторин, інтерактивних завдань (наприклад, LearningApps.org) та ін.

На початку навчання вчитель може використати готові вправи із сервісу інтерактивних завдань, а з часом школярі можуть брати участь у створенні подібних вправ за готовим шаблоном. Така робота сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти.

Важливою вимогою часу став перехід багатьох шкіл на дистанційну форму навчання, завдяки чому виникла необхідність освоєння та використання сервісів для віддаленої роботи. Це стало можливим завдяки використанню сервісу Google Classroom: вчителі та здобувачі початкової освіти отримали змогу повноцінного проведення уроків та спілкування. Вчителі не тільки надсилають через Google-класи завдання для уроків, але й багато додаткових матеріалів (наприклад, додавання відео з YouTube).

Для проведення відеозустрічі у процесі дистанційного навчання вчителям стала у нагоді навчальна платформа Zoom, перевагою якої є якісний відеозв'язок.

Оскільки молодші школярі – це вчорашні дошкільники, в яких основним видом діяльності була ігрова діяльність, то використання ігрових методів навчання у Новій українській школі також відіграє надзвичайно важливу роль. Візуально привабливі та прості у використанні розвивальні мультимедійні програми та мобільні додатки допомагають вчителю провести урок у цікавій невимушеній формі.

Активізувати дітей на уроці, отримувати швидкий зворотній зв'язок, який надає змогу учителю вчасно корегувати навчальну діяльність при мінімальній

затраті часу допомагає популярний он-лайн сервіс Kahoot!.

Ні для кого не залишається новиною, що сучасне підростаюче покоління настільки тісно пов'язані із гаджетами, що вже виникає питання контролю за їх використанням дітьми. Проте завдання учителя – використати гаджети з користю, спрямувати роботу у правильне русло. Сервіс Kahoot! розроблений для швидкого опитування, обговорення, створення вікторин. Окрім того, що вчителю надане право самостійно створювати власні тести, він може вибрати вже із наявних, створених іншими користувачами. Сервіс підтримує українську мову, тож є простим та доступним для користування молодшими школярами.

Вчитель може керувати часом для виконання завдання, встановити максимальну кількість балів, додати графічне зображення або відеоролик. Здобувач початкової освіти має вибрати із запропонованих відповідей правильні. Для кожного завдання можна виставити час для виконання. Школярі мають змогу надавати індивідуальні відповіді, набирати більшу кількість балів, якщо швидше та правильніше виконали завдання.

Після того, як усі молодші школярі в достатній мірі оволоділи роботою в даному сервісі, можна залучити їх до створення вікторин для суперників у командній грі. Такий вид діяльності не тільки сприяє розвитку творчих здібностей здобувачів початкової освіти, але й організовує, дисциплінує, колективізує клас.

На уроках вчитель може використовувати інтерактивні дошки, інтерактивні завдання, ігри, вікторини, рухові ігри та фізкультхвилинки. Окрім цього, в мережі Інтернет можна знайти чимало різноманітних дидактичних засобів – відеоуроків, ілюстрацій, презентацій, схем, таблиць: педагоги розробляють їх для використання у певному класі для забезпечення освітніх потреб і надають усім своїм колегам можливість користуватися даним освітнім ресурсом.

Для педагога, який працює зі здобувачами початкової освіти та володіє навиками роботи з використанням інтернет-ресурсів, доречно використовувати різноманітні цифрові та мобільні технології, до яких можна віднести хмарні,

мобільні, мережеві, інтерактивні, ігрові цифрові технології, цифрові програми та інструменти Google, цифрові платформи та веб-сервіси, технології віртуальної та доповненої реальності, дистанційного та змішаного навчання, а також різноманітні мобільні додатки.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що для майбутнього вчителя початкової школи самоосвіта є необхідною умовою його професійної діяльності, адже він повинен бути висоосвідченою особистістю, здатною стимулювати своїх вихованців до навчання.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Виявлення рівнів готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності

Нова українська школа ставить перед вчителем початкової школи вимоги щодо рівня його професійної компетентності, і з кожним роком ці вимоги непинно зростають. Удосконалити свої професійні уміння в значній мірі можна через самоосвітню діяльність.

Щоб визначити стан готовності майбутніх вчителів початкової школи до самоосвітньої діяльності, ми здійснили емпіричне дослідження, яке проводилося на базі Волинського національного університету імені Лесі Українки. У дослідженні брали участь 26 здобувачів вищої освіти групи ПО-11 (яку визначили як експериментальну) та 28 здобувачів вищої освіти групи ПО-41 (контрольна група).

Метою експерименту було:

- з'ясувати рівень готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності;
- на основі аналізу результатів розробити методикку розвитку самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців початкової школи.

Відповідно до мети нами були визначені завдання констатувального етапу дослідження:

- розробити критерії для визначення рівня готовності до самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкової школи;
- визначити параметри та показники, за якими розрізняються рівні готовності до самоосвітньої діяльності;
- провести діагностування;
- здійснити аналіз результатів констатувального етапу дослідження.

Для характеристики готовності до самоосвітньої діяльності були визначені групи компонентів та їх показники:

1. Мотиваційний компонент.

Показники:

- потреба у самовдосконаленні та самовираженні;
- сформованість стійкого інтересу до самоосвіти;
- наявність бажання до підвищення рівня самоосвіти.

2. Когнітивний компонент.

Показники:

- усвідомлення потреби у підвищенні власного інтелектуального рівня, розширення кругозору, набуття і поповнення загальноосвітніх знань;
- наявність інтересу до різних видів мистецтв, бажання до творчого самовиявлення та самовдосконалення;
- наявність інтересу до опанування нових комп'ютерних технологій.

3. Морально-вольовий компонент.

Показники:

- наявність позитивного ставлення до самоосвітньої діяльності;
- наявність прагнення до самоосвітньої діяльності;
- наявність самостійності та уміння доводити розпочату справу до логічного завершення.

Таблиця 2.1.

Компоненти та показники готовності до самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкової школи

Компоненти	Показники
Мотиваційний	потреба у самовдосконаленні та самовираженні; сформованість стійкого інтересу до самоосвіти; наявність бажання до підвищення рівня самоосвіти
Когнітивний	наявність усвідомлення потреби до підвищення власного інтелектуального рівня, розширення світогляду, набуття і поповнення загальноосвітніх знань; належний інтерес до різних видів мистецтв, бажання до творчого самовиявлення та самовдосконалення; інтерес до опанування нових комп'ютерних технологій.

Морально-вольовий	позитивне ставлення до самоосвітньої діяльності; прагнення до самоосвітньої діяльності; самостійність та уміння доводити розпочату справу до логічного завершення.
-------------------	--

Згідно компонентів та показників визначили високий, середній та низький рівні готовності до самоосвітньої діяльності.

У таблиці 2.2. ми зазначили співвідношення компонентів, рівнів та їх показників.

Таблиця 2.2.

Співвідношення компонентів, показників та рівнів готовності до самоосвітньої діяльності

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності та їх показники		
	Високий	Середній	Низький
Мотиваційний	наявність позитивної мотивації до читання фахової та спеціальної літератури, бажання відвідувати наукові гуртки, розширювати світогляд засобами науково-дослідницької діяльності, із задоволенням відвідувати мистецькі заклади, брати участь у художній самодіяльності; присутнє стійке бажання до опанування нових комп'ютерних програм	Вибіркові прояви мотивації до читання фахової та спеціальної літератури, бажання відвідувати наукові гуртки, розширювати світогляд засобами науково-дослідницької діяльності, із задоволенням відвідувати мистецькі заклади, брати участь у художній самодіяльності; присутнє стійке бажання до опанування нових комп'ютерних програм	відсутність мотивації до читання фахової та спеціальної літератури, бажання відвідувати наукові гуртки, розширювати світогляд засобами науково-дослідницької діяльності, із задоволенням відвідувати мистецькі заклади, брати участь у художній самодіяльності; присутнє стійке бажання до опанування нових комп'ютерних програм
	стійке усвідомлення розуміння у необхідності підвищення інтелектуального,	вибірковість в усвідомленні розуміння у необхідності	відсутність усвідомлення розуміння у

Когнітивний	духовного та інформаційного рівня у всіх сферах діяльності, наявне вміння аналізувати педагогічні ситуації та вміння розкривати причинно-наслідкові зв'язки.	підвищення інтелектуального, духовного та інформаційного рівня у різних сферах діяльності	необхідності підвищення, або надто слабкі прояви розуміння у необхідності підвищення інтелектуального, духовного та інформаційного рівня у різних сферах діяльності
Морально-вольовий	здатність бачити мету і невпинно прагнути до її здійснення через самовдосконалення, досягати бажаного результату, незважаючи на складнощі	вибірковість у досягненні мети, бажання йти найлегшим шляхом, робити те, що добре вдається, відсутнє прагнення досконалості	відсутність вольових зусиль, тому часто робота залишається або на початковому етапі, або у незавершеному вигляді

Для отримання достовірних даних була розроблена діагностична карта, що передбачала відповіді на 22 запитання, які були сформульовані таким чином, щоб здобувачі освіти змогли самостійно оцінити свою готовність та бажання до самоосвітньої діяльності (додаток А).

Також для того, щоб з'ясувати рівень мотивації до самоосвітньої діяльності, зі здобувачами освіти була проведена бесіда, в ході якої ми з'ясовували :

- для чого, на їх думку, потрібно займатися самоосвітньою діяльністю;
- чим займаються респонденти у вільний від аудиторних занять час;
- чи готові вони свій вільний час приділити на щось корисне, що сприятиме підвищенню їх фахового рівня (і на що саме готові приділити цей вільний час).

У ході бесіди ми чули такі відповіді:

- самоосвітою займатися потрібно, щоб бути грамотним спеціалістом;

– перед сучасним вчителем ставляться серйозні завдання у навчанні і вихованні підростаючого покоління, тому потрібно багато знати;

– сучасний вчитель має бути взірцем для наслідування, соромно показати себе з негативної сторони;

– знання дають можливість для майбутньої самореалізації.

Разом із тим лунали інші твердження:

– зараз робота вчителя не цінується, то для чого витратити зайві зусилля;

– зарплата вчителя мізерна, як платять, так і треба працювати;

– вчитель кар'єри не побудує, то для чого витратити час і зусилля на самовдосконалення.

У вільний від аудиторних занять час здобувачі освіти:

– спілкуються з друзями через соціальні мережі або переглядають улюблений контент;

– готуються до семінарських занять;

– займаються господарськими справами;

– ідуть на прогулянки чи зустрічі з друзями;

– відпочивають.

Переважна більшість здобувачів освіти свій вільний час готові приділити на перегляд цікавих пізнавальних роликів та похід у кінотеатр.

Результати констатувального етапу експерименту за показниками мотиваційного компонента після узагальнення унаочнено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Рівні готовності до самоосвітньої діяльності за показниками мотиваційного компонента

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності					
	Експериментальна група			Контрольна група		
Мотиваційний	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
	23 %	54 %	23 %	25 %	46,4 %	28,6%
	6 чол.	14 чол.	6 чол.	7 чол.	13 чол.	8 чол.

Для виявлення рівня за когнітивним показником ми з'ясували ступінь усвідомлення потреби у самоосвіті, задаючи здобувачам освіти запитання:

– чи вважаєте ви обов'язком педагога підвищувати фаховий рівень за допомогою занять самоосвітньою діяльністю.

Дозволимо собі процитувати деякі відповіді:

– так, звичайно, вчитель зобов'язаний підвищувати свій фаховий рівень;

– заклад вищої освіти дає хороший рівень теоретичних знань, проте зазвичай на практиці доводиться підшукувати необхідну інформацію самостійно. Тому шкільний вчитель повинен приділяти значну кількість часу для самоосвіти;

– я отримаю документ про освіту, в якому буде записано, що я дипломований спеціаліст і знаю достатньо, щоб проводити повноцінні уроки у початкових класах закладу загальної середньої освіти.

Усі відповіді були опрацьовані та узагальнені у таблиці 2.4., яка висвітлює рівні готовності до самоосвітньої діяльності за показниками когнітивного компонента.

Таблиця 2.4.

Рівні готовності до самоосвітньої діяльності за показниками когнітивного компонента

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності					
	Експериментальна група			Контрольна група		
Когнітивний	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
		11,5 % 3 чол.	54% 14 чол.	34,5 % 9 чол.	7,1 % 2 чол.	50 % 14 чол.

Для виявлення рівня за морально-вольовим показником ми поставили перед здобувачами освіти запитання:

– якщо ви впевнені, що невідома вам раніше комп'ютерна програма буде вкрай необхідна у майбутній професійній діяльності, чи готові ви зараз приділити свій вільний час для її освоєння?

Якщо ця програма виявиться надто складною для вашого розуміння, якими будуть ваші подальші дії?

Цитуємо відповіді здобувачів освіти:

– так, я зможу знайти вільний час для освоєння нової програми.

– звичайно, я докладу максимум зусиль, щоб освоїти щось нове, але необхідне в майбутньому.

– для чого мені зараз це вивчати, коли невідомо, чи воно мені знадобиться?

– можливо, як я піду на роботу, з'явиться якась нова, простіша програма.

То для чого я маю зараз напружувати свій мозок?

Як бачимо, думки розділилися. Узагальнені результати опитування зафіксовані у таблиці 2. 5

Таблиця 2.5.

Рівні готовності до самоосвітньої діяльності за показниками морально-вольового компонента

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності					
	Експериментальна група			Контрольна група		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
Морально-вольовий	7,7 % 2 чол.	57,8% 15 чол.	34,5 % 9 чол.	3,6 % 1 чол.	57,1 % 16 чол.	39,3 % 11 чол.

Для узагальнення даних за усіма компонентами ми вивели середній результат (у %) і зафіксували його у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Рівень готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності на констатувальному етапі дослідження (у %)

рівні готовності до самоосвітньої діяльності	Експериментальна група	Контрольна група
Низький	14,2	11,8
Середній	55	50
Високий	30,8	38,2

Для унаочнення результатів дослідження на констатувальному етапі експерименту зобразимо дані на рис. 2.1

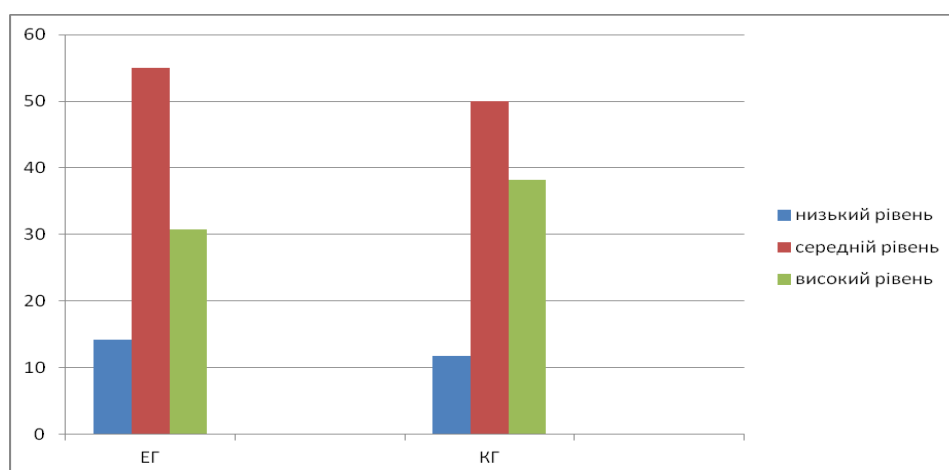


Рис.2.1. Результати констатувального етапу дослідження (у %)

Згідно загальних результатів більшу готовність до самоосвітньої діяльності продемонстрували здобувачі освіти контрольної групи (цьогорічні випускники закладу вищої освіти): високий рівень у КГ на 7,4 вищий, ніж у здобувачів ЕГ, середній рівень у КГ нижчий на 5 за рахунок того, що низький рівень у КГ становить 11,8 , що на 2,4 кращий результат, ніж у ЕГ.

Подальша робота формувального етапу експерименту спрямовувалася на те, щоб підвищити мотивацію до самоосвітньої діяльності експериментальної групи.

2.2. Методика розвитку самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкових класів

Метою формувального етапу експерименту було розробити методику розвитку самоосвітньої діяльності для майбутніх фахівців початкової школи. Оскільки експериментальна група показала значно гірший результат, свою роботу ми спрямували на те, щоб підвищити рівень готовності до самоосвітньої діяльності саме у цій категорії здобувачів освіти.

Наша методика передбачала:

1. Інтелектуальний напрям підвищення рівня самоосвітньої діяльності: Ознайомлення із передовим педагогічним досвідом вчителів закладу загальної середньої освіти та огляд освітніх платформ для навчання і підвищення рівня кваліфікації.

2. Духовний напрям підвищення рівня самоосвітньої діяльності: Занурення у світ мистецтва.

3. Інформаційний напрям підвищення рівня самоосвітньої діяльності: огляд та практичні поради з використання нових інформаційних сервісів та додатків.

Для реалізації першого пункту на зустріч до здобувачів освіти експериментальної групи були запрошені викладачі ліцею № 4 імені Модеста Левицького м. Луцька Козак Інна Петрівна та Ярмолук Світлана Миколаївна, які працюють за навчальною програмою Нової української школи О. Савченко та програмою «Інтелект України» у початковій школі. У ході зустрічі педагоги ознайомили учасників експерименту із темами та наповненням освітніх програм, що розраховані на здобувачів початкової освіти 1-4 класів, а також із концептуальними ідеями проєктів, поділилися досвідом роботи із сучасними школярами.

Метою організації такої зустрічі було те, що ми прагнули донести до здобувачів вищої освіти важливе послання: вчителю, щоб працювати із сучасним поколінням школярів, потрібно не тільки багато знати, але й постійно

бути в курсі усіх наукових змін, бути компетентним в усіх областях науки. Як приклад, гості продемонстрували матеріали декількох жовтневих уроків з предмета «Я досліджую світ» для здобувачів освіти 1 класу за програмою «Інтелект України». Ось запитання, на які першокласники мають знайти відповідь на одному із уроків:

- якими способами можна зобразити земну поверхню?
- що таке глобус? З якою метою його створили?
- як виглядає фізична карта півкуль?
- що можна дізнатися, вивчаючи історичні карти?
- що таке суспільство і спільнота?
- які соціальні ролі виконуєш ти?
- Чи знаєш ти свій родовід?
- чи можна створити глобус, обернувши повітряну кульку географічною картою?
- яким науковцям може знадобитися для роботи модель Землі?

Ця тема уроку тісно пов'язана із географією. На інших уроках вже з 1 класу молодші школярі знайомляться із фізичними явищами, хімічними елементами, сполуками, реакціями, вивчають питання історії, соціології, економіки. Тому вчитель повинен бути ерудованим і різносторонньо обізнаним, готовим у будь-який момент дати чітке пояснення (приклади запитань з уроків ЯДС для 1 класу у додатку Б).

Старші колеги зазначили, що робота вчителя немислима без постійного підвищення своєї кваліфікації. Для цього існує багато освітніх платформ, які пропонують різноманітні програми з курсів підвищення кваліфікації. Зокрема, на надзвичайно потужній освітній платформі Prometheus можна знайти курси із впровадження інновацій в школі, вирішення проблем із віддаленого навчання, подолання стресу в умовах військового стану, запобігання булінгу в сучасному дитячому середовищі, онлайн курс про академічну доброчесність та багато інших.

Сайт Prometheus належить до українських громадських проєктів масових

відкритих онлайн-курсів, що функціонує з 2014 року та зосереджує увагу на практичних та кар'єрних навичках. Це найбільша і наймасштабніша платформа онлайн-освіти в нашій державі, адже налічує понад 450 курсів та охоплює до 3 мільйонів слухачів, співпрацює із провідними роботодавцями країни.

На платформі Prometheus лекції викладають не лише висококваліфіковані педагоги України, але й представники професорсько-викладацького складу провідних університетів світу, курси викладаються українською та англійською мовами.

Більш професійного спрямування – освітня платформа Prometheus+ , до якої залучені найбільші українські компанії, серед яких GlobalLogic, Ciklum та SoftServe.

З початком повномасштабного вторгнення ворожої армії на територію нашої незалежної держави серед педагогів та здобувачів вищої освіти стали популярними курси, на яких можна отримати навички першої невідкладної допомоги – як медичної, так і психологічної, а також знання з цивільної оборони.

Популярністю у вчителів користується українська освітня платформа EdEra, яка також функціонує з 2014 року, створюючи онлайн-курси, навчальні платформи, інтерактивні ігри та підручники. Саме на цій платформі у 2017 році стартував перший онлайн-курс для підвищення кваліфікації вчителів, які розпочинали роботу в Новій українській школі. Серед матеріалів освітяни можуть знайти багато корисного для щоденної праці: наприклад, як опанувати ChatGPT та перетворити штучний інтелект на ефективного помічника педагога; які методи та прийоми використати у ході роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями та ін.

У ході підготовки уроків гарним помічником для вчителя є онлайн школа «На Урок» де кожен педагог може знайти розробки та методичні цікавинки для уроків. Даний освітній ресурс пропонує вчителям стати учасниками вебінарів, Всеукраїнських інтернет-конференцій, де педагоги обмінюються досвідом, вивчають новітні інтерактивні та комунікативні технології, знайомляться зі

світовими тенденціями розвитку професійної освіти.

Серед найкращих освітніх майданчиків, які пропонують безкоштовні онлайн-курси для вчителів, окрім вже вищезгаданих платформ Prometheus та EdEra, можна назвати:

– WiseCow (функціонує як відеолекторій, що пропонує короткі навчальні відео тривалістю до 10 хвилин. Тематика відео досить різнопланова: тут слухачі курсів знайомляться із літературою, кіно та мистецтвом, історією, журналістикою модою, історією міст та соціумом.

– Українська команда Google. Ця платформа функціонує завдяки Міністерству цифрової трансформації України та додатку Дія і пропонує як короткі курси на кілька днів, так і тривалі курси, що можна переглянути на каналі YouTube.

– ВУМ online – платформа освітньої ініціативи, на якій поширюються ідеї розвитку громадянського суспільства в Україні. Курси спрямовані на персональний розвиток у різних сферах.

– EduHub – інноваційний проєкт, заснований освітньою агенцією Київської міськдержадміністрації. На платформі можна знайти надзвичайно цікаві та корисні для майбутніх вчителів початкової школи курси, що стосуються розвитку когнітивних функцій – пам'яті, критичного мислення і т.д.

– Imractorium: платформа зі сталого розвитку, на якій педагог може знайти цікаві майстер-класи, відео різних конференцій, тренінгів, семінарів та ін. В якості навчання пропонуються дискусії та дебати, онлайн-імітаційні ігри. Девізом платформи є гасло «Швидке навчання для свідомих людей: менше часу, більше навичок».

– Coursera – переваги цієї освітньої платформи у тому, що вона дає змогу у ході навчання удосконалити знання з іноземної мови, адже переважна більшість лекцій викладені англійською, а для початківців існують лекційні версії із субтитрами.

– TED – також англomовна освітня платформа, що пропонує лекційний матеріал по науці та мистецтву, дизайну та культурі.

– ПостНаука – авторська освітня платформа, де науковці діляться своїми знаннями. Окрім теоретичного матеріалу тут можна знайти наукові ігри, тести, спецпроекти.

– Khan Academy – люди зі всього світу можуть здобувати освіту завдяки цій платформі, адже вона пропонує доступ до майже 5 тисяч безкоштовних мікролекцій з математики, історії, охорони здоров'я та медицини, історії мистецтва, комп'ютерних наук.

– Stepik – це своєрідний майданчик для проведення олімпіад, конкурсів, майстер-класів. Платформа залучає до співпраці слухачів, які можуть запропонувати свої власні освітні матеріали.

Пандемія, а згодом військові дії на території нашої держави стали нелегким випробуванням для освітньої системи: вчителі змушені були опановувати платформи для дистанційного навчання: Google classroom, Zoom, Meet та багато інших.

Всесвітня павутина щодня поповнюється новими, цікавими та корисними для вчителя інформаційними ресурсами, тому сучасний педагог повинен володіти усіма навичками роботи в мережі Інтернет.

У ході зустрічі здобувачі освіти ставили багато запитань щодо проблем, з якими вони можуть зустрітися на початку професійної діяльності. Ми вважаємо, що така зустріч була надзвичайно корисною, здобувачі освіти отримали значний досвід щодо організації майбутньої професійної діяльності.

Для підвищення духовного рівня ми запропонували здобувачам освіти експериментальної групи зануритися у світ мистецтва. Оскільки існує надзвичайно багато видів та жанрів мистецтва, ми для початку рандомно обрали теми з музичного мистецтва: популярні гурти минулого століття, оперні виконавці, композиторська творчість.

Кожному здобувачеві освіти було запропоновано знайти інформацію, проаналізувати її та представити власний проєкт, використовуючи різноманітні джерела. На підготовку та реалізацію проєкту спільним рішенням було визначено термін тривалістю 4 тижні.

У підсумку кожен із членів експериментальної групи представив результат своєї роботи. Ми дізналися нову та цікаву інформацію про:

– британський біт-рок-гурт «Бітлз». У ході реалізації проєкту було прослухано та проаналізовано багато уривків із пісень, здобувачі вищої освіти обрали пісні, які, на їх думку, є найбільш вдалими та заслуговують уваги сучасної молоді: «Boys», «Ask Me Why», «Baby It's You», «Till There Was You», «Hold Me Tight», «I'm Happy Just to Dance with You», «Mr. Moonlight», «Medley: Kansas City/Hey-Hey-Hey-Hey», «Act Naturally», «Girl», «I'm Looking Through You», «And Your Bird Can Sing».

Серед усіх пісень здобувачам вищої освіти найбільше сподобалися пісні «Hesterday», «Good Morning Good Morning», «Yellow Submarine». Характеризуючи музику цих пісень, присутні відмітили простоту текстів та мелодії. Історично цей факт можна пояснити таким чином, що тогочасна молодь відчувала потребу в чомусь легкому й доступному для розуміння, потрібно віддати належне цій рок-групі й відзначити, що вона дала року духовну основу, підготувала для нього слухачів.

– українську групу «Океан Ельзи». Цей колектив виконує пісні, у якому прослідковується суміш панку та року. Серед найбільш популярних синглів були названі та прослухані «Холодно», «Відпусти», «Там, де нас нема», «Без тебе», «Обійми», «В небо жене», «Не твоя війна».

– засновників українського рок-н-ролу та нео стилю етно-рок гурту «Воплі Відоплясова». Саме вони першими заспівали рок українською. За суперхіт «Весна», виданий 1997-го року, гурт «ВВ» отримав три «Золоті Жар-Птиці» на фестивалі «Таврійські ігри». Цей альбом побував у космосі разом із першим українським космонавтом Леонідом Каденюком у 1997 році.

– творчість української вокалістки та оперної співачки Соломії Крушельницької. Дебютувавши на сцені оперного театру у Львові, Крушельницька завоювала всесвітню славу, їй аплодувала найвишуканіша публіка найвідоміших театрів світу. Вільно володіючи українською, російською, польською, німецькою, англійською, італійською та іспанською

мовами, завжди розмовляла рідною українською, а в концертному репертуарі переважали українські пісні.

Важливою рисою характеру Соломії Крушельницької був її непересічний загальний і суто музичний інтелект і водночас – інтелігентність. До психологічного портрету Соломії Крушельницької належали як гострий розум, так і специфічний музичний інтелект та інтелігентність.

За своє життя на оперній сцені С. Крушельницька виконала понад 60 оперних партій: Оксана («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського), Чіо-Чіо-Сан, Тоска (однойменні опери Дж. Пуччіні), Саломея, Електра (однойменні опери Р. Штрауса), провідні партії в операх Дж. Верді, Р. Вагнера, Дж. Бізе; на великих сценах співала українські народні пісні, камерні твори українських і зарубіжних композиторів. На оперних сценах виступала з М. Баттістіні, Е. Карузо, О. Мишугою, М. Менцинським, Тітта Руффо та іншими всесвітньовідомими оперними співаками, а після завершення співацької кар'єри на великій сцені до останнього дня працювала викладачкою вокалу у Львівській консерваторії, виховавши цілу плеяду талановитих учнів. Щороку вона давала концерти, на яких виконувала твори українських композиторів і народні пісні. Останній сольний концерт її відбувся 1949 році на 78-му році її життя. Поховали її у Львові на Личаківському цвинтарі поряд з могилою Івана Франка. Її могилу вінчає «Співучий Орфей», символ музики, тієї самої музики, яка була сенсом всього життя видатної української співачки.

– життєвий та творчий шлях Михайла Вербицького. Майже ніхто із здобувачів вищої освіти не знав про те, що автор Гімну нашої держави був священником, як і його батько. Все дитинство Михайла пройшло в оточенні священнослужителів: коли помер батько, його вихованням опікувався єпископ Іван Снігурський, який був людиною із передовими поглядами – займався просвітницькою діяльністю, заснував друкарню, де видавалися книги українською мовою, організував хор при перемиській катедрі, для виховання співаків відкрив музичну школу, дбаючи про культуру виконання хороших творів.

Музичну школу став відвідувати і маленький Михайло. Його першими учителями були чехи: диригент і композитор Алоїз Нанке, згодом Франтішек Лоренц та Вінкентій Серсаві. Вони навчали хлопчика співати, розбиратися в теорії музики, писати нескладні композиції, грати на фортепіано.

Знання, отримані в музичній школі, стали основою для навчання хоровому співу у Львівській духовній семінарії. Спочатку Михайло навчався на рівні з усіма, а згодом став керівником хору семінаристів. Колектив досягнув високих результатів, звучав професійно та супроводжував усі богослужіння, що проходили у храмі.

Варто зазначити, що при тому, що Вербицький навчався у духовній семінарії, був надзвичайно талановитим музикантом, проте його не приваблювало богослов'я, він часто запізнювався на вранішні молитви, а також страждав із-за свого бунтарського духу. Відомий факт, коли М. Вербицький організував страйк проти кухаря, який годував семінаристів зіпсованими харчами. І багато кому не подобався веселий, жвавий характер семінарста – він любив наспівувати веселі пісні, які не завжди припадали до вподоби керівництву. Через такі різні погляди Вербицького двічі викреслювали із списку учнів семінарії, але завжди поновлювали, беручи до уваги його здібності.

Третє виключення із семінарії було пов'язане із одруженням. Оскільки семінаристам було заборонено мати сім'ю, Михайло зробив вибір на користь родини. Хоча сімейне щастя не прийшло у дім – кохана дружина померла відразу після пологів. Вербицький знову повернувся до навчання. Щоб відволікти себе від гнітючих думок, зайнявся грою на гітарі. Цей інструмент став улюбленим для обдарованої особистості. Саме під гітарний супровід вперше виконався майбутній Гімн України. Вважається, що саме М. Вербицький запровадив моду на гітару в Галичині.

Негаразди в особистому житті компенсувалися творчістю. Тільки після становлення української державності ми у повній мірі можемо оцінити творчу спадщину композитора, тому що радянська влада забороняла навіть згадувати

ім'я композитора через яскраво виражене національне спрямування і священницький сан.

Багато творів композитора втрачені, проте з детального аналізу того, що вдалося віднайти, музикознавці роблять висновок про багатовекторність творчості М. Вербицького. Найчастіше його ім'я ми пов'язуємо з авторством музики Гімну України, проте це лише маленька частка багатогранного різностороннього музичного спадку митця.

Творчість талановитого композитора до цього часу ще не до кінця вивчена. В значній мірі це можна пояснити тим, що за часи радянської влади існувала заборона навіть на згадку про композитора-священнослужителя, хоча перелік його творчих здобутків відзначається багатожанровістю та різноплановістю: його перу належать твори духовної тематики; чимало пісень, етюдів і п'єс для гітари; музика для театру, а також салонна музика.

У світській хоровій музиці М. Вербицький дуже часто використовував поезію українських авторів І. Гушалевича, В. Шашкевича, Ю. Федьковича. За своїм спрямуванням вони досить різноманітні: від любовно-сентиментального до глибоко патріотичного.

Протягом свого творчого життя М. Вербицький створював музику у різних жанрах: від водевілів до літургійних хорових творів. 143 опуси – така загальна кількість музичних творів, які залишилися у спадку композитора.

Серед проєктів, виконаних здобувачами освіти, була інформація про композиторів-емігрантів, представників української діаспори за кордоном Ярослава Барнича, Івана-Богдана Весоловського; автора всесвітньо відомого хорового твору «Щедрик» Миколу Леонтовича та багато іншого. Фрагменти інформації із проєктів надано у додатку В.

Робота над спільним проєктом не тільки дала змогу здобувачам освіти підвищити свій мистецький рівень, але й згуртувати колектив.

Для підвищення інформаційного рівня самоосвітньої діяльності ми зробили огляд та практичні поради з використання нових інформаційних сервісів та додатків.

Сучасний вчитель досить часто використовує для підготовки та проведення уроків з використанням візуального відеоряду різноманітні веб-сервіси: віртуальні дошки Padlet, сервіси для створення слайд-шоу, колажів, інтерактивних завдань (LearningApps.org), вікторин (Kahoot) та ін. Проте наука рухається вперед, на освітніх платформах з'являються нові пропозиції для ознайомлення із більш сучасними комп'ютерними застосунками, освоювати які можливо у формі самоосвіти. Наприклад, зовсім нещодавно на освітній платформі «Всеосвіта» відбулася конференція «Інноваційні цифрові інструменти для навчання» [24], у ході якої слухачі мали змогу дізнатися про нові розробки в області цифрових інструментів для навчання. Мова йшла про нові застосунки, що урізноманітнюють освітній процес. Їх можна використовувати не тільки під час дистанційної роботи зі здобувачами початкової освіти, але й під час уроків у класі:

– безкоштовний сервіс «Think link», на якому можна оживити картинку. За допомогою цього сервісу можна перетворити будь-яку картинку на інтерактивну схему, створити як інтерактивну карту, так і інтерактивну таблицю, інтерактивну опорну схему або відео. Для виконання дії необхідно перейти за посиланням, зареєструватися за допомогою Google акаунту і розпочати роботу в застосунку.

Цей сервіс дає можливість створити інтерактивний плакат, на якому потрібно позначати всю необхідну інформацію; створити інтерактивний урок; додавати різні теги, за якими можна побачити текстову інформацію, що розгортається на екрані і діти можуть її прочитати (одна картинка дозволяє забезпечити повністю урок, починаючи від мети та теми уроку і до завдань).

Застосунок дозволяє вставляти теги у формі текстового повідомлення, додавати голосовий супровід, посилання на сторонні ресурси. Таких тегів можна додати багато, а саме стільки, скільки потрібно вчителю на урок. Це можуть бути посилання на сторонні ресурси, а за необхідності вчитель може здійснити невелике опитування, додати відео чи будь-яку іншу інформацію, необхідну для роботи (все це додається у формі тегів).

Таким чином, під час уроку на інтерактивну дошку необхідно вивести створений інтерактивний плакат, на якому заплановано весь урок. Здобувачі освіти можуть виходити до екрана, натискати на теги, переходити на завдання, здійснювати обговорення в групах чи парах відповідно до того, як учитель спланував урок[49].

– Аналогічним до застосунку Think link є ресурс Genially. За його допомогою також можна створювати інтерактивні плакати, інтерактивні презентації, додавати різноманітні картинки, відео і т.п. Через посилання створений урок за необхідності можна розмістити у Classroom або ж використовувати у ході офлайн навчання і спільно із здобувачами освіти перетворити урок на цікаву історію [50].

– Конструктор інтерактивних вправ «BookWidgets». Сервіс містить різноманітні шаблони для створення вправ, які можна буде відкривати на будь-якому гаджеті: ноутбучі, планшеті, персональному комп'ютері. За допомогою цього застосунку досить легко організувати індивідуальну та групову роботу. Застосунок дає змогу не лише здійснити автоматичне оцінювання молодших школярів, але і забезпечити ефективний зворотній зв'язок.

Завдання можуть бути у вигляді питань або відеоряду із питаннями. Застосунок використовується у вигляді інтерактивної дошки або нотатника; у застосунку реально створювати різноманітні ігри, анімовані малюнки або малюнки, які можуть «оживати». Завдання можна завантажувати у вигляді PDF, а посилання на завдання передавати за необхідності в онлайн клас.

Для того, щоб створити завдання, спочатку потрібно ввести його назву, зробити всі відповідні налаштування (наприклад, додати дошку, на якій можна малювати, різноманітні малюнки). Цей застосунок за своїм функціоналом схожий на «Jamboard», який, на жаль, з 1 жовтня 2024 року перестав функціонувати [27].

– Lumio – цифровий інструмент, за допомогою якого досить реально створювати інтерактивні вправи, проводити онлайн опитування, створювати уроки за допомогою завантаження, імпорту презентацій чи PDF документів.

Сервіс дає змогу у вже створені презентації додавати різноманітні посилання на сторонні ресурси, поєднувати декілька онлайн застосунків. Особливо цінним цей сервіс є для проведення уроків математики, адже він дозволяє без усіляких труднощів вводити математичні формули [48].

– Дошка Whiteboard (за своїми функціональними можливостями подібна до застосунку Jamboard) надає можливість спільної роботи. Дошка Whiteboard дає можливість додавати велику кількість матеріалів, приєднувати для активної співпраці здобувачів освіти у процесі уроку. Цей застосунок сприяє розвитку творчих здібностей молодших школярів: вони можуть малювати на дошці, створювати власні картини самостійно, або разом із учителем. Здобувачі освіти можуть приєднуватися до спільної роботи за допомогою автоматично згенерованого QR- коду [16].

Дошка пропонує : різні інструменти для малювання (прямими та кривими лініями); збільшувати чи зменшувати малюнки, обирати для них колір, додавати текст за допомогою мишки або вводити друкований текст; завантажити файл, який знаходиться на комп'ютері – фото, відео, відскановані документи. Проводячи урок математики, вчитель може використати лінійку для створення геометричних фігур.

Безкоштовна інтерактивна дошка Linoit дає можливість вчителю розмістити будь-який матеріал для створення проєкту. Здобувачі освіти можуть на цій дошці розміщувати свої думки, ідеї чи висвітлювати результати своєї діяльності. Сервіс є безкоштовний, для початку роботи потрібно зайти у застосунок і створити нову дошку, яку можна зробити публічною чи неpubлічною. Наприклад, поставити перед класом проблемне питання, надати здобувачам освіти посилання на полотно, а школярі прикріплюють свої відповіді у вигляді інтерактивних наліпок-стікерів. Можна додавати різноманітні картинки, які завантажені у комп'ютері вчителя, або у комп'ютерах здобувачів освіти; додавати посилання на відео в ютубі або на різні канали, з якими вчитель працює; файли у вигляді презентації, у форматах PDF чи Word [15].

Застосунок Nearpod дозволяє імпортувати презентації і перетворювати їх на повноцінні уроки. Це своєрідна програма-кейс, в яку вчитель має змогу зібрати все, що потрібно для уроку. Матеріали за потреби реально змінювати, оновлювати, доповнювати, створювати 3-D моделі, симуляції. Наприклад, не пояснювати здобувачам освіти будову сонячної системи, а спільно з ними її створити [21].

Застосунок «Flinga», в якого дві чудові можливості: це дошка, на якій можна обмінюватись спільними думками чи створювати мозковий штурм у процесі уроку. Інструмент надає можливість швидко взаємодіяти зі здобувачами початкової освіти [23].

Платформа Classmii за своїми функціональними можливостями схожа на платформу «Moodle», проте значно простіша для проведення онлайн курсів, на які передаються запрошення. В модулі включається текст, відео, зображення, посилання на різноманітні ресурси, педагог має змогу створювати публічні та приватні курси [38].

Застосунок Formative – це інструмент, який дозволяє відстежувати роботу молодших школярів під час уроку, завантажити створені документи для їх опрацювання. Всі оцінки експортуються, вчитель з легкістю їх аналізує не лише на комп'ютері, а й на планшеті чи в телефоні. За допомогою застосунка проводиться швидке опитування, при якому завдання передаються або відразу в клас, або вчитель створює класи в самому застосунку і запрошує здобувачів освіти доєднатися [23].

Для викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» стане в нагоді інтерактивний симулятор від Phet. З понад 1,5 мільярда симуляцій вчитель за пошуковою системою знаходить необхідний матеріал для проведення цікавого інтерактивного уроку. Наприклад, вчитель має змогу продемонструвати дослід чи провести експеримент у віртуальній лабораторії. Особливо важливо зацікавити школярів у процесі дистанційного навчання. В цьому випадку симулятор від Phet стає гарним помічником вчителя [52].

Багато цікавого контенту можна знайти також на сервісі Go-lab, який

працює аналогічно Phet [47]. Для того, щоб привернути увагу молодших школярів до уроку, важливо використовувати дидактичні ігри та ігрові ситуації. Це допоможуть зробити такі цікаві ресурси як Wordwal [44] та Bamboozle [42], які дають змогу вчителю створювати велику кількість різноманітних ігор. На жаль, Wordwal платний ресурс, у його безкоштовному варіанті можна створювати лише 3 гри, а ось у Bamboozle можна використовувати ігри, створені іншими педагогами, передавати їх та спільно використовувати. При бажанні створити свою власну унікальну гру необхідно сплатити кошти за користування застосунком.

Ресурс Quizizz [43] використовується вчителем при створенні різноманітних вікторин для уроків української мови. Готові вікторини можна роздрукувати чи надати здобувачам освіти у різних форматах, відправити за допомогою посилання або відкрити безпосередньо під час уроку. У ході проведення вікторини бажано дітей об'єднати у команди, що надасть елементу змагальності. У ході таких уроків здобувачі освіти краще засвоюють освітній матеріал.

Ознайомившись із різноманітними інформаційними сервісами та ресурсами, майбутні вчителі самостійно спробували виконати окремі завдання, обравши на вибір один із них. Після завершення роботи здобувачі вищої освіти ділилися своїми враженнями від практичної діяльності. Надзвичайно сподобалося працювати з інтерактивним симулятором від Phet. Була висловлена думка, що такі завдання також сподобаються молодшим школярам. Наприклад, кладучи на шальки терезів яблуко, лимон або апельсин у віртуальній лабораторії, здобувачі початкової освіти мають змогу визначати вагу кожного фрукта, порівнювати, засвоюючи поняття «більше», «менше» [435]. Приклад завдань та посилання на сервіс розміщений у додатку Г.

Таким чином, розроблена нами методика розвитку самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкових класів на формувальному етапі експерименту була виконана у повному осязі.

2.3. Аналіз результатів дослідження

Після втілення у життя нашої методики розвитку самоосвітньої діяльності для майбутніх фахівців початкової школи ми зробили повторну діагностику в експериментальній групі, використовуючи ці ж самі діагностичні завдання, що й на констатувальному етапі дослідження. Ми фіксували відповіді, аналізували їх, а узагальнені результати розмістили у відповідних таблицях:

Таблиця 2.7.

Порівняння рівнів готовності до самоосвітньої діяльності за показниками мотиваційного компонента

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності експериментальної групи					
	Констатувальний етап експерименту			Контрольний етап експерименту		
Мотиваційний	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
		23 % 6 чол.	54 % 14 чол.	23 % 6 чол.	19,2 % 5 чол.	42,3 % 11 чол.

Таблиця 2.8.

Порівняння рівнів готовності до самоосвітньої діяльності за показниками когнітивного компонента

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності експериментальної групи					
	Констатувальний етап експерименту			Контрольний етап експерименту		
Когнітивний	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
		11,5 % 3 чол.	54% 14 чол.	34,5 % 9 чол.	3,7 % 1 чол.	42,3 % 11 чол.

Таблиця 2.9.

Порівняння рівнів готовності до самоосвітньої діяльності за показниками морально-вольового компонента

Компонент	Рівні готовності до самоосвітньої діяльності експериментальної групи					
	Констатувальний етап експерименту			Контрольний етап експерименту		
Морально-вольовий	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
		7,7 % 2 чол.	57,8% 15 чол.	34,5 % 9 чол.	3,7 % 1 чол.	57,8% 15 чол.

Таблиця 2.10

Порівняння рівнів готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності на контрольному етапі дослідження (у %)

рівні готовності до самоосвітньої діяльності	ЕГ		КГ
	Констатувальний етап	Контрольний етап	
Низький	14,2	8,8	11,8
Середній	55	47,5	50
Високий	30,8	43,7	38,2

Для кращого зорового порівняння зобразимо результати експерименту на рис.2.2.

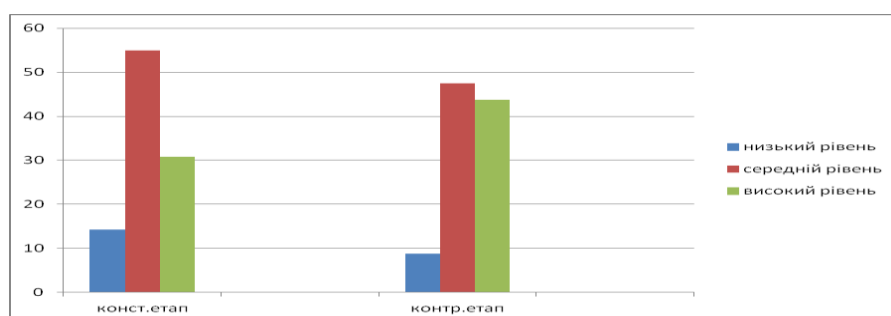


Рис. 2.1. Результати експериментальної групи на контрольному етапі дослідження (у %)

Порівнюючи результати експериментальної групи після завершення експерименту та контрольної групи на початку експерименту, ми можемо констатувати, що за показниками експериментальна група зуміла перевершити контрольну: у здобувачів освіти зросла мотивація до занять самоосвітньою діяльністю за усіма компонентами. Учасники дослідження значно змінили свою думку після того, як послушали розповідь практиків про необхідність набуття компетентностей у процесі професійної діяльності. У здобувачів освіти зріс інтерес до інтерактивних сервісів, з'явилося бажання пізнавати нову інформацію, підвищувати свій культурний рівень.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота досліджувала важливу та актуальну тему «Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності».

На основі аналізу наукової літератури та експериментального дослідження у роботі:

1. Розкрито стан досліджуваної проблеми у науковій психолого–педагогічній та методичній літературі.

Самоосвітня діяльність – це діяльність, яка спрямована на самовдосконалення, збільшення та розширення обсягу компетентності, зростання інтересу у підвищенні фахової майстерності, прагнення у досягненні кращих результатів.

Самоосвітня діяльність майбутнього вчителя початкової школи висвітлюється багатьма науковцями – теоретиками та практиками в області педагогіки, психології, філософії, соціології, історії.

2. З'ясовано значення самоосвітньої діяльності у ході підготовки вчителів початкових класів.

Вчитель початкових класів має бути компетентною, багатогранною особистістю, здатною мотивувати школярів до навчання, стимулювати їх до самовдосконалення, вчити займати активну життєву позицію в суспільстві, тому майбутній вчитель початкової школи має володіти новими технологіями, прагнути до отримання нових знань, розбиратися у значній кількості інформаційних потоків, бути гнучким та мобільним. Реалії сьогодення вимагають від майбутнього фахівця швидкого реагування на зміни, які відбуваються у суспільстві. Саме тому дуже важливо сформувати у здобувачів освіти, майбутніх вчителів початкової школи, здатність до самоосвіти.

3. Виявлено стан готовності майбутніх вчителів початкових класів до самоосвітньої діяльності.

На констатувальному етапі дослідження стану готовності майбутніх вчителів початкової школи до самоосвітньої діяльності, що проводилося з групами ПО–11 та ПО–41 на базі Волинського національного університету імені Лесі Українки, було виявлено, що у здобувачів вищої освіти переважає середній рівень сформованої готовності до самоосвітньої діяльності як у експериментальній групі, так і в контрольній. У відсотковому значенні:

Низький рівень – 14,2% (ЕГ), 11,8 % (КГ);

Середній рівень – 55% (ЕГ), 50 % (КГ);

Високий рівень – 30,8% (ЕГ), 38,2 % (КГ).

Дослідження проводилось за трьома компонентами – мотиваційним, когнітивним та морально-вольовим.

Здобувачі освіти заповнювали діагностичну карту, де самостійно оцінювали свою готовність та бажання до самоосвітньої діяльності, а також у формі бесіди давали відповіді на запитання, висловлювали свої думки.

4. Розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено методику підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності. Розроблена методика розвитку самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів початкових класів реалізовувалась на базі експериментальної групи зі здобувачами освіти 11-ПО, які продемонстрували нижчі показники на констатувальному етапі дослідження, і передбачала:

– ознайомлення із передовим педагогічним досвідом вчителів закладу загальної середньої освіти та огляд освітніх платформ для навчання і підвищення рівня кваліфікації;

– занурення у світ мистецтва;

– огляд та практичні поради з використання нових інформаційних сервісів та додатків.

Експериментальна перевірка методики підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності засвідчила, що завдяки використанню розробленої нами методики в експериментальній групі:

Низький рівень зменшився на 5,4 %

Середній рівень зменшився на 7,5 %

Високий рівень зріс на 12,9 %.

Порівнюючи показники експериментальної групи після завершення дослідження із показниками контрольної групи на констатувальному етапі дослідження, можна ствердити, що експериментальна група завдяки проведеній роботі перевершила контрольну групу в рівні готовності до самоосвітньої діяльності.

Після проведеного дослідження нами було зроблено висновок, що методика підготовки майбутнього вчителя початкових класів до самоосвітньої діяльності повинна передбачати:

- читання фахової та спеціальної літератури, відвідування наукових гуртків та факультативів, прослуховування вебінарів, участь у конференціях, написання наукових робіт, участь у науково-дослідницькій роботі і т.п.;
- відвідування театральних вистав, музеїв, виставок, перегляд кінофільмів, участь в різних гуртках художньої самодіяльності, волонтерську роботу, наявність хобі і т.д.;
- опанування комп'ютерних програм, набуття навиків роботи в інформаційному просторі, ведення блогів, створення сайтів, освоєння соціальних мереж і т.п.

Для підняття рівня самоосвітньої діяльності майбутнього вчителя початкових класів зі здобувачами освіти у закладі вищої освіти має проводитись відповідна робота, яка повинна передбачати зустрічі з вчителями закладів загальної середньої освіти, вивчатися передовий педагогічний досвід, організовуватися культурні та виховні заходи, гуртки, факультативи для підвищення інформаційної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Літературу поправити відповідно вимог 2015 року

1. Акімова О. М. Напрями та форми самоосвіти в процесі підготовки майбутніх вчителів початкової школи. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2014_2_4 (дата звернення 30.08.2024)
2. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2010/1/visnuk_7.pdf (дата звернення 30.08.2024)
3. Биков В.Ю., Лапінський В.В. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2012_2_2 (дата звернення 07.08.2024)
4. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості в парадигмі сучасної освіти. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2021. № 4. С. 72-82.
5. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості в парадигмі сучасної освіти. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2021. № 4. С. 72-82.
- 6.
7. Бурлука О. В. Самоосвіта особистості як творча діяльність. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2013_5_11 (дата звернення 13.08.2024)
8. Буряк В.К. Самостійна робота з книгою. Київ : Т-во «Знання» 1990. 45 с.
9. Бутенко Л. В. Духовний розвиток особистості у процесі інтерпретації літературно-художніх творів. Оновлення змісту та форм дошкільної і початкової освіти України : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. МДУ : Миколаїв, 2003. С. 223-226.
10. Бухлова Н. В. Мотивація до самоосвіти вчителя й учня. Управління освітою : Часопис для керівників освітньої галузі. 2010. № 18. С. 24-27.

11. Васянович Г. П. Основи психології : навчальний посібник. Київ : Педагогічна думка. 2012. С. 64. URL: <http://surl.li/akzqoq> (дата звернення 06.07.2024)
12. Воропай Н. А. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх учителів початкових класів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Педагогіка вищої та середньої школи. 2010. Вип. 28. С. 319-325. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2010_28_57 (дата звернення 06.07.2024)
13. Голозубова О. В., Матенко Є. П. Самоосвіта педагога як умова особистісного та професійного саморозвитку. Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск 42, 2018. С. 67
14. Гончаренко С. Український педагогічний словник. URL: <http://surl.li/echrmv> (дата звернення 24.06.2024)
15. Гребінь-Крушельницька Н. Ю. Самоосвіта особистості як необхідна складова професійної самореалізації в майбутній діяльності. Інноваційна педагогіка. 2023. Вип. 55(1). С. 138-141.
16. Дозвілля студентів. Творча студія «Літературна кав'ярня»: веб-сайт URL: <https://vnu.edu.ua/uk/dozvillya-studentiv> (дата звернення 04.10.2024)
17. Дошка Linoit : сервіс для роботи з нотатками, стікерами, фото, відео, файлами. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mHRS6l2DL7k> (дата звернення 04.10.2024)
18. Дошка Whiteboard : цифрова дошка. Полотно в Microsoft 365 для спільної роботи та навчання. URL: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/microsoft-whiteboard/digital-whiteboard-app> (дата звернення 04.10.2024)
19. Жигайло О. Формування професійної компетентності у майбутнього вчителя початкових класів. Молодь і ринок. 2012. №6 (89). С. 78 – 81
20. Заверуха О. Я. Готовність до самоосвіти у структурі самореалізації молоді особистості. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки. 2021. Вип. 4. С. 148-154.

21. Закон України «Про вищу освіту» п. 2 ч. 1 ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 07.09.2024)
22. Закон України Про освіту. Стаття 54. Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу URL: https://urst.com.ua/pro_osvitu/st-54 (дата звернення 06.07.2024)
23. Застосунок Nearpod. URL: <https://nearpod.com/signup/> (дата звернення 06.07.2024)
24. Застосунок «Flinga». URL: <https://flinga.fi/> (дата звернення 06.07.2024)
25. Застосунок Formative. URL: <https://www.formative.com/> (дата звернення 04.10.2024)
26. Інноваційні цифрові інструменти для навчання : Відеоконференція на освітній платформі «Всеосвіта». URL: <https://www.youtube.com/live/2DrjDcVrDBs?t=795s> (дата звернення 06.07.2024)
27. Касьяненко М. Д. Педагогіка співробітництва : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1993. 320 с.
28. Коваленко Н. В. Генезис поняття «самоосвітня компетентність учнів» . Педагогічні науки. 2008. С. 67-75.
29. Конструктор інтерактивних вправ «BookWidgets». URL: <http://surl.li/warlsi> (дата звернення 06.07.2024)
30. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с. (Бібліотека з освітньої політики).
31. Кудла М. Професійний практикум як метод управління самоосвітою у процесі професійної підготовки. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Педагогічні науки. 2022. № 2. С. 331-341.

32. «Літературна кав'ярня» в інтеркультурному контексті рідного міста : веб-сайт. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/news/literaturna-kavyarnya-v-interkulturnomu-konteksti-ridnoho-mista> (дата звернення 11.09.2024)
33. Мастеркова Т. Самоосвітня діяльність педагога як чинник змін освітнього процесу. Молодь і ринок. 2023. № 8. С. 126-130
34. Майстрюк І., Пономарьова Н. Використання інтернет-ресурсів у самоосвіті школярів в умовах дистанційного навчання. Новий Колегіум. 2023. № 4. С. 47-53.
35. Махиня Т. Особливості самоосвіти викладачів внз в умовах інформатизації навчального процесу. Теорія та методика управління освітою. 2013. Вип. 10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2013_10_21 (дата звернення 04.06.2024)
36. Мешко Г.М. Особливості самоактуалізації особистості в студентському віці. Студентський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. 2015. Вип. 37. С. 8-10.
37. Мішин С. В. Теоретичне обґрунтування поняття «самоосвіта» в процесі професійної педагогічної діяльності майбутнього фахівця. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2012_2_20 (дата звернення 04.08.2024)
38. Наукове товариство аспірантів і студентів ВНУ імені Лесі Українки : веб-сайт. URL: <https://ra.vnu.edu.ua/naukove-tovarystvo/pro-nas/> (дата звернення 02.10.2024)
39. Небитова І. А. Самоосвіта сучасного вчителя: теоретичний аспект. Інноваційна педагогіка. 2022. Вип. 51(2). С. 103-107
40. Платформа Classmil : освітня платформа для навчання. URL: <https://classmill.com> (дата звернення 02.10.2024)
41. Пришупа Ю. Ю. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх інженерів-будівельників у процесі професійної підготовки : дис. ... к.пед.наук: 13.00.04. / Національний авіаційний університет. Київ, 2016. 227 с.

42. Радюк І. Аналіз педагогічних умов формування в майбутніх учителів початкової школи готовності до самоосвіти. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2019. Вип. 1. С. 106-113.

43. Ратушинська А. С. Навчально-пізнавальна діяльність у самоосвіті вчителя початкової школи. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. Педагогічні науки. 2012. Вип. 20. С. 318-322. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2012_20_79 (дата звернення 13.08.2024)

44. Ресурс для створення навчальних ігор Bamboozle. URL : <https://www.baamboozle.com/> (дата звернення 02.10.2024)

45. Ресурс Quizizz для гри-орієнтованого навчання. URL : <https://quizizz.com/> (дата звернення 02.10.2024)

46. Ресурс Wordwall для створення інтерактивних вправ. URL : <https://wordwall.net/uk-us/community/wordwall> (дата звернення 13.08.2024)

47. Робота з інтерактивним симулятором Phet. URL : https://phet.colorado.edu/sims/html/equality-explorer-basics/latest/equality-explorer-basics_all.html?locale=uk (дата звернення 14.09.2024)

48. Ромащенко І. Самоосвіта викладача як один із факторів модернізації освіти. Молодь і ринок. 2013. № 6. С. 39-43. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2013_6_7 (дата звернення 13.08.2024)

49. Сервіс Go-lab : веб-сайт онлайн-лабораторії. URL : <https://www.golabz.eu/> (дата звернення 21.09.2024)

50. Сервіс Lumio : веб-сайт для створення інтерактивних вправ. URL : <http://surl.li/qnzuuh> (дата звернення 01.10.2024)

51. Сервіс Think link : веб-сайт для створення навчальних відео. URL : <http://surl.li/jwbgrf> (дата звернення 01.10.2024)

52. Сервіс Genially : веб-сайт для створення інтерактивних навчальних та комунікаційних матеріалів. URL : <https://genially.com/> (дата звернення 05.10.2024)

53. Сидоренко І. І. Проблеми самоосвіти особистості у вітчизняній педагогічній пресі другої половини ХІХ - початку ХХ століття : дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. Харків, 2005. 221с.

54. Симулятор від Phet : веб-сайт для проведення досліджень. URL: <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/filter?levels=elementary-school&type=html> (дата звернення 27.09.2024)

55. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги. 2013. 360 с. URL : <https://ep3.nuwm.edu.ua/4766/1/V59.pdf> (дата звернення 04.06.2024)

56. Сухомлинський В. О. Аналіз уроку. Матеріали до кандидатської дисертації. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 5097, оп. 1, спр. 1, 31 арк.

57. Сухомлинський В. О. Вивчення, узагальнення та поширення досвіду вчителів у середній школі (Із досвіду роботи Павлиської школи). Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 5097, оп. 1, спр. 286, 57 арк.

58. Сухомлинський В. О. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 5097, оп. 1, спр. 344, 207 арк.

59. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Савченко 1-2 класи. URL : <http://surl.li/ysmexk> (дата звернення 03.09.2024)

60. Упатова І. Організація самоосвіти молодого вчителя (1970 – 1980-х рр.). Теорія та методика управління освітою. 2013. Вип. 10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2013_10_45 (дата звернення 04.06.2024)

61. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори : В 2 т. К., 1983. Т. 1. С. 19-22.

62. Хворостенко І. Розвиток самоосвітньої компетентності як психолого-педагогічна проблема. Нова педагогічна думка. 2013. № 3. С. 137-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_3_42 (дата звернення 24.06.2024)

63. Шарлай Н. Хмара слів як засіб візуалізації на уроках української мови і літератури URL : <https://vseosvita.ua/library/hmari-sliv-ak-zasib-vizualizacii-na-urokah-ukrainskoi-movi-i-literaturi-240519.html> (Дата використання 19.11.2024)

ДІАГНОСТИЧНА КАРТА

самооцінки готовності майбутнього вчителя до самоосвітньої діяльності

Мета: оцінити та визначити рівень готовності до самоосвітньої діяльності у майбутнього вчителя початкової школи

Прізвище, ім'я, по батькові _____

(0 – 198 балів)		
1	Я читаю фахову літературу	0123456789
2.	Я читаю художні книги	0123456789
3.	Я цікавлюся дитячою літературою і перечитую твори для дітей	0123456789
4.	Я ходжу в бібліотеку	0123456789
5.	Я член наукового гуртка	0123456789
6.	Я відвідую факультатив з обраного освітнього компонента	0123456789
7.	Я прослуховую вебінари по своїй спеціальності	0123456789
8.	Я беру участь у наукових конференціях	0123456789
9.	Я пишу тези або статті у наукові журнали	0123456789
10	Я відвідую мистецькі заклади (кінотеатр, виставкові зали, музеї)	0123456789
11	Я учасник/учасниця художньої самодіяльності	0123456789
12	Я люблю публічні виступи	0123456789
13	Я займаюся волонтерською роботою	0123456789
14	Я хочу опанувати нові комп'ютерні програми	0123456789
15	Я веду свій блог	0123456789
16	Я маю улюблене хобі	0123456789
17	Я маю свій створений сайт і розміщую на ньому	0123456789

	інформацію	
18	Я користувач/користувачка соціальних мереж	0123456789
19	Я цікавлюся науковими платформами	0123456789
20	Я не боюся труднощів у досягненні мети	0123456789
21	Я вмію планувати свою роботу	0123456789
22	Я вмію знаходити спільну мову і співпрацювати в колективі	0123456789

Примітка: після заповнення діагностичної карти готовності до самоосвітньої діяльності підраховується загальна кількість балів:

0 – 66 балів – низький рівень готовності до самоосвітньої діяльності;

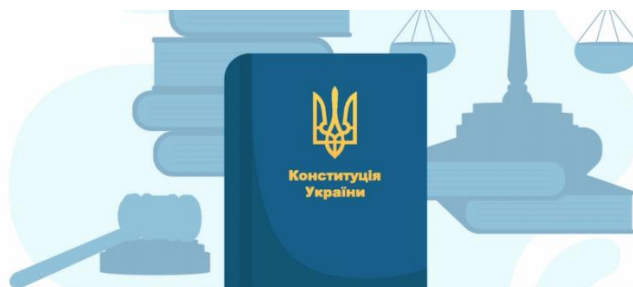
67 – 132 балів – середній рівень готовності до самоосвітньої діяльності;

133 – 198 балів – високий рівень готовності до самоосвітньої діяльності.

Приклади матеріалів з уроків для 1 класу за програмою
«Інтелект України»



Як називають в історії Русі-України спільне правління синів Ярослава Мудрого — Ізяслава, Святослава та Всеволода?



Що таке права, обов'язок, Конституція, правопорушення?



Чому корабель, віддаляючись від берега, поступово зникає з поля зору?



Яку форму має Земля?



**Який океан є найбільшим,
найглибшим і найтеплішим?**



**Коли відбулася битва дружин
Ярославовичів із половцями
на річці Альта і як завершилася?**



Які права мають діти?



**Що таке земна вісь, полюс та екватор?
Чи можемо ми побачити
їх на поверхні нашої планети?**

Елементи інформації з музичних проєктів формувального етапу експерименту

Британська біт-рок-група «Бітлз»

Найпопулярнішим і найзнаменитішим гуртом в історії поп-музики за всю історію людства був британський біт-рок-гурт «Бітлз», створений 1960 року у Ліверпулі. Їх так і називали «Ліверпульською четвіркою» - колектив, у склад якого входили Джон Ленон, Пол Макартні, Джордж Харісон і Рінго Стар. Спочатку їх було п'ятеро, але Стю Саткліф раптово помер у квітні 1962 року.

Джордж Харісон навчився грати на гітарі в чотирнадцять років. Джон Ленон зацікавився скіфлз – народними англійськими піснями, які в той час виконував співак Лонні Донеган, а також імітував манеру Елвіса Преслі, в п'ятнадцять років навчився грати на банджо.

Це були хлопці з простих, малозабезпечених сімей. Джон Ленон, наприклад, ріс безпритульним і очолював банду підлітків. Всі вони почали цікавитися музикою наприкінці 50-х років. Викликано це було проникненням в Англію американського рок-н-ролу. Ленон створив групу «Хлопці із каменоломні», яка наслідувала Преслі і грала просто на вулицях Ліверпуля.

В 1957 році, коли Джону Ленону було шістнадцять років, він зустрівся з чотирнадцятирічним Полом Макартні, який приєднався до «Хлопців із каменоломні». Потім до них приєднався і Джордж Харісон, наймолодший із «Бітлз». Група почала формуватися як творчий колектив. «Бітлз» записується в студії фірми «Е. М. І.», і в жовтні 1962 року виходить їх четверта платівка під назвою «Люби мене». Рівно через рік, 13 жовтня 1963 року, «Бітлз» виступає в лондонському залі «Паладіум».

Слід сказати, що «Бітлз» несли прапор слави весело і невимушено. Вони зразу стали мільйонерами. Платівки «Бітлз» не залежувалися на прилавках, до 1970 року їх було продано більше чверті мільярда. «Бітлз» володіли

мистецтвом відчувати настрої молоді. Зі смертю Брайана Епштейна група розпалася. Стало відомо, що Епштейн так, як і Макартні, захопився наркотиками, які його й згубили.

З 1967 року «Бітлз» перестали давати концерти і зосередились на створенні та записі нових музичних творів. З'явилася незвичайна для стилю «Бітлз» платівка «Оркестр сержанта Пеппера». Вона відкрила новий напрямок у творчості «Бітлз» — «психоделічний рок», тобто рок, навіяний наркотиками. Потім з'являються такі відомі пісні «Бітлз», як «Алея в абатстві», «Все повинно пройти», «Уяви собі», «Нехай це збудеться», «Темна конячка», «Один день в житті», «Полуничні галяви назавжди». Ці пісні справедливо вважаються класикою рок-музики.

На той час майстерність кожного із «Бітлз» вдосконалюється. Кожний із них стає все більш і більш самобутнім, індивідуальним. Перш за все це відноситься до Пола Макартні і Джона Ленона. Кожний вирішує йти своєю дорогою. Видно, ця обставина і є причиною розпаду знаменитого колективу.

Група «Океан Ельзи»

Група «Океан Ельзи» створена у 1994 році одразу ж стала найактивнішим представником Львівського музичного простору, хоч і виконувала не досить властиву для цього міста музику – як визнають наші музиканти – суміш панку та року.

Восени 1996 року до «Океану Ельзи» прийшло перше офіційне визнання – друге місце на фестивалі «Перлини сезону». В 1998 році фестиваль «Таврійські ігри» відзначив групу перемогою в номінації «Прорив року», а вже у 1999 році «Океан Ельзи» – лауреат премій «Краща група», «Краща пісня» й «Кращий кліп». Наразі група – щорічні переможці численних премій, зокрема, у 2005 році вона стала переможцем у номінаціях «Кращий рок-гурт року», «Альбом року» та «Виконавці року» за версією експертної ради Show Biz Awards.

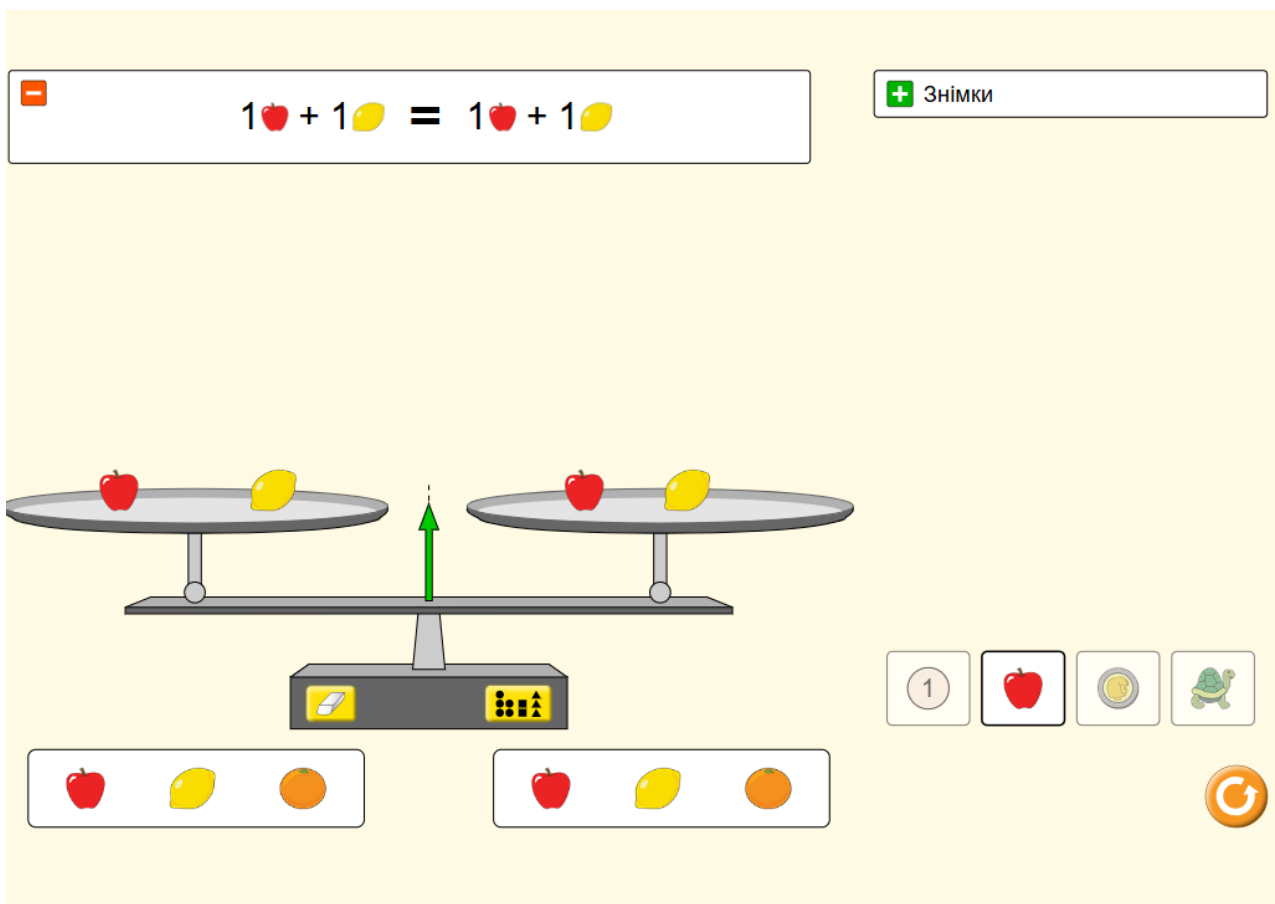
До 2016 року від часу створення групи було випущено 9 студійних альбомів: «Там, де нас нема», «Янанебібув», «Модель», «Суперсиметрія», «Gloria», «Міра», «Dolce Vita», «Земля», «Без меж».

Після творчої перерви гурт повертається на сцену і презентує нову пісню «Без тебе».

З початком оголошення військового стану гурт активно займається волонтерською діяльністю, виручені кошти із концертної діяльності спрямовує на підтримку збройних сил України.

Робота з інтерактивним симулятором Phet

https://phet.colorado.edu/sims/html/equality-explorer-basics/latest/equality-explorer-basics_all.html?locale=uk



<https://phet.colorado.edu/uk/simulations/natural-selection>

Покоління 0

Додати пару

Додати мутацію

Домінантн. Рецесивн.

Хутро

Природні фактори

Вовки

Обмежена їжа

Популяція

Пропорції

Родовід

Немає

Популяція

Всього

Біле хутро

Коричн. хутро

Зонд даних

Покоління